

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní politika a diplomacie

Komparace veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova

(Diplomová práce)

Autor: Bc. Lola Bojovič

Vedoucí práce: Ing. Jana Peterková, Ph.D.

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Komparace veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů citovaných v příložené bibliografii.

V Praze dne 27. 4. 2018

.....
Bc. Lola Bojovič

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce **Ing. Janě Peterkové, Ph.D.**, za její cenné rady, věcné připomínky, trpělivost a vstřícný přístup.

Dále bych ráda poděkovala **Kateřině Kubátové** a **Martině Jagošové** za cenné rady a jejich přátelství. V neposlední řadě mé rodině a albanistům z katedry jihovýchodoevropských studií Univerzity Karlovy za moji odbornou přípravu.

OBSAH

ÚVOD	1
1. VEŘEJNÁ DIPLOMACIE: TEORETICKÁ VÝCHODISKA	4
1.1 Vymezení pojmu veřejná diplomacie	4
1.2 Aktéři, cíle a nástroje veřejné diplomacie.....	9
1.3 Vztah veřejné a kulturní diplomacie	12
2. KULTURNÍ DIPLOMACIE: TEORETICKÁ VÝCHODISKA	14
2.1 Role kultury v mezinárodních vztazích	14
2.2 Kulturní diplomacie a její definice.....	16
2.3 Aktéři, cíle a nástroje kulturní diplomacie.....	17
3. ALBÁNIE	22
3.1 Strategie a cíle veřejné a kulturní diplomacie Albánie	22
3.2 Nástroje veřejné a kulturní diplomacie Albánie	27
3.3 Aktéři albánské veřejné a kulturní diplomacie	32
4. KOSOVO	39
4.1 Strategie a cíle veřejné a kulturní diplomacie Kosova.....	39
4.2 Nástroje veřejné a kulturní diplomacie Kosova	42
4.3 Aktéři kosovské veřejné a kulturní diplomacie	47
5. KOMPARACE A DOPORUČENÍ	54
5.1 Porovnání veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova.....	54
5.2 SWOT analýza Albánie	56
5.3 SWOT analýza Kosova.....	58
5.4 Doporučení.....	60
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	66
SEZNAM TABULEK A SCHÉMAT	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	69
PŘÍLOHA	i

ÚVOD

Albánie a Kosovo představují periferii Evropy nejen ve smyslu geografickém, ale také politickém a kulturním. I přesto ovšem patří do evropské rodiny a zaslouží si větší poznání. Obě země se hrdě hlásí ke své evropské identitě, ale potýkají se s nepochopením a nepřijetím. Z tohoto důvodu bylo pro zpracování diplomové práce vybráno téma veřejné a kulturní diplomacie, neboť tyto podoby diplomacie, jakožto nástroje zahraniční politiky, mají za úkol např. zvýšit povědomí o zemích, či zlepšit jejich obraz ve světě. Koncept veřejné a kulturní diplomacie je sice v mezinárodních vztazích relevantní již delší dobu, ale zdá se, že jeho význam i přesto nadále roste. Tento jev je obzvlášť patrný právě na případu Albánie a Kosova, států, které se snaží prokázat si cestu do Evropy a zbytku světa.

Předmětem práce je komparace těchto dvou zemí, protože jsou si velmi blízké kvůli společnému ojedinelému jazyku, podobným kulturním hodnotám, historickým zkušenostem a mnohým dalším aspektům. Stejně tak se ale v mnohém liší. Albánie vznikla již v roce 1912 po balkánských válkách, zatímco Kosovo letos v únoru oslavilo deset let své existence. Albánie byla v době komunismu prohlášena za první ateistický stát světa. Tento stav byl později zrušen a byla zavedena náboženská svoboda. Na druhou stranu Kosovo je evropskou baštou Islámského státu a Evropa tomu jen nečinně přihlíží. Albánie má přístup k moři, naopak Kosovo je izolované, nejen teritoriálně, ale také v otázce svého uznání. Tato práce jeho statut neřeší, bere ho jako člena mezinárodního společenství a otázka jeho uznání či neuznání je pouze předmětem zkoumání jeho zahraničněpolitických cílů.

Volba tématu také souvisí s předchozí zkušeností s vypracováním bakalářské práce na téma „Kulturní diplomacie zemí bývalé Jugoslávie“, kde byl věnován prostor i Kosovu. Pozornost balkánskému regionu měla sloužit k jeho hlubšímu poznání a k poskytnutí přehledu o místním dění. Také měla ukázat, zdali se za poslední tři roky aktivita Kosova v oblasti kulturní diplomacie posunula. Situace albánského faktoru na balkánském poloostrově tedy vzbuzuje otázku, jak se země chopily péče o svoji pověst. Na základě této otázky byl vymezen základní cíl této diplomové práce.

Primárním cílem je analýza veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova a jejich následná komparace. Účelem komparace je zjistit, zdali se jejich přístup podobá, nebo naopak liší. Pro zodpovězení této otázky je využita kvalitativní analýza primárních a sekundárních zdrojů, přičemž jsou hojně užívány internetové zdroje. Pro potřeby určení podobností

nebo odlišností v přístupu obou státních aktérů bylo nutné problematiku rozčlenit na dílčí celky, které by bylo možné snáze komparovat. Proto byly vymezeny tři dimenze, v jejichž rámci jsou podobnosti nebo odlišnosti obou aktérů zkoumány. Mezi tyto tři dimenze patří: 1) Strategie a cíle veřejné a kulturní diplomacie; 2) Nástroje veřejné a kulturní diplomacie; 3) Aktéři veřejné a kulturní diplomacie. První dimenze má za cíl zjistit, zdali v rámci států existuje oficiální vládní strategie. Dále usiluje o identifikaci hlavních cílů veřejné a kulturní diplomacie, nebo o specifikaci toho, čeho chtějí země skrze tyto koncepty dosáhnout. Využívané nástroje byly vybrány a zhodnoceny na základě dostupných informací a frekvence jejich použití státy. Podobně byla zhodnocena role a angažovanost ať už státních, nebo nestátních aktérů ve veřejné a kulturní diplomacii.

Výstupem provedené analýzy je sestavení výsledkové tabulky, která přehledně zobrazuje přístup, který země v rámci těchto dimenzí veřejné a kulturní diplomacie uplatňují. Tabulka je následně v závěru okomentována. Dílčím cílem je také zhodnocení úsilí obou zemí, které je podloženo SWOT analýzou, jež je založena na stanovení silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. SWOT analýza je jedním z nejpoužívanějších nástrojů analýzy, který přes svoji zdánlivou jednoduchost přinutí k hlubšímu zamyšlení nad elementárními prvky a je oblíbená pro svoji univerzálnost. Výkon veřejné a kulturní diplomacie vybraných zemí je posouzen na základě současné praxe a to především v rovině kvalitativní.

Stanovené cíle mají vliv na strukturu práce, resp. řazení kapitol. Aby bylo možné dosáhnout vytyčených cílů, je nutné nejprve představit teoretický rámec veřejné a kulturní diplomacie. Tento úkol je splněn v rámci prvních dvou kapitol. Třetí a čtvrtá kapitola jsou již věnovány praktické části práce a poslední, pátá kapitola, obsahuje výsledek.

Nyní tedy blíže k obsahové stránce jednotlivých kapitol. Smyslem první a druhé kapitoly je seznámit čtenáře se základními teoretickými pojmy, které jsou pro téma práce klíčové. Vzhledem k tomu, že orientace v praxi obou zemí je ztížená její značnou neuchopitelností a roztržitostí, teorie stanovuje práci pomyslné mantinely. První kapitola je věnována pojmu veřejné diplomacie a jejímu vymezení. V rámci kapitoly jsou jmenováni aktéři, cíle a nástroje veřejné diplomacie. Toto dělení má smysl pro zmíněné tři dimenze, které tato práce komparuje. V této kapitole je také vysvětlen vztah mezi veřejnou a kulturní diplomacií. Existují dva různé přístupy k těmto oblastem. Jeden je pojímá jako propojené, druhý jako striktně oddělené. Druhá kapitola se týká kulturní diplomacie. Je zde zmíněna důležitost role kultury, protože obzvlášť

pro albánský faktor je kultura a identita důležitým pojítkem. Zároveň odlišnost Albánie a Kosova od zbytku Evropy představuje výhodu pro jejich kulturní diplomacii. Následně je kapitola pro potřeby komparace strukturována podobně jako ta první. Kapitola v závěru uvádí, že se práce přiklání ke snoubení těchto dvou teoretických přístupů a akceptuje jejich vzájemné přesahy. V albánském a kosovském případě by striktní oddělování nebylo možné.

Třetí a čtvrtá kapitola se již přímo týkají veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova. Kapitoly kopírují strukturu výše zmíněných tří dimenzí. Pátá kapitola je věnována komparaci obou zemí. Komparace je podložena analýzou tří dimenzí, tedy strategií a cílů, nástrojů a aktérů. V této části práce se nachází zmiňovaná výsledková tabulka shrnující hlavní body praxe obou zemí. Tabulka slouží jako nástroj ke snadné komparaci, a tudíž i k zodpovězení otázky o podobnosti či odlišnosti v přístupu zemí k uplatňování veřejné a kulturní diplomacie. Následně jsou provedeny SWOT analýzy obou zemí a jsou stručně okomentovány. Závěrem jsou uvedena některá doporučení, která vyplynula z analýzy současné praxe obou státních aktérů.

Pro potřeby teoretické části práce byly informace čerpány jak z českých, tak zahraničních zdrojů. Bylo využito publikace *Veřejná diplomacie* od Jany Peterkové a *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost* Elišky Tomalové. Rovněž bylo čerpáno z díla *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations* Jana Melissena a dalších. Praktická část se opírá především o internetové zdroje. Jedná se převážně o webové stránky ministerstev, poněvadž k problematice veřejné a kulturní diplomacie existuje pouze jediná publikace s názvem *Public Diplomacy of Kosovo. Status Quo, Challenges and Options* od autorů Martina Wählsche a Behara Xharra z roku 2010, na kterou opakovaně odkazují i jiní autoři. Jiná relevantní díla dosud publikována nebyla.

Je také nutno poznamenat, že se v práci vyskytují albánské názvy a jména, které mohou pro českého čtenáře představovat poněkud svérázný pravopis. Kvůli kolísání přepisu a odlišnosti byla zachována albánská verze. V příloze se z tohoto důvodu nachází tabulka uvádějící správnou výslovnost.

1. VEŘEJNÁ DIPLOMACIE: TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Vymezení pojmu veřejná diplomacie

Veřejná diplomacie je konceptem poměrně starým, sahajícím hluboko do historie. O počátcích veřejné diplomacie lze mluvit od dob starověku, kdy samy státy vznikaly a chtěly se prezentovat v co nejpozitivnějším světle.¹ Poprvé pojem „veřejná diplomacie“ použil americký diplomat Edmund Gullion.² Veřejná diplomacie se začala formovat v druhé polovině minulého století a byla aktivně používána především Spojenými státy americkými.³ Tehdy bylo cílem americké veřejné diplomacie aktivně využívat atraktivitu své kultury proti šíření vlivu východního bloku. Pozdějším kolapsem sovětského impéria se zdál být tehdejší cíl americké veřejné diplomacie splněn. I přesto však zůstala role veřejné diplomacie relevantní a to jak v diplomatické praxi, tak i ve vědeckém výzkumu nejen ve Spojených státech až do současnosti.⁴

Její vliv od první dekády milénia roste, praxe je velmi široká a komplexní a značně se liší od původní tradiční diplomacie. Na vzájemné rozdíly upozorňuje například Mark Leonard,⁵ který tvrdí, že oproti diplomacii tradiční je ta veřejná zaměřená na širší publikum, komunikace je oboustranná a rozsah témat je také mnohem širší. Na jejich rozdíly poukazuje tabulka č. 1 na následující straně. Růst zájmu o veřejnou diplomacii je způsoben několika příčinami. Jednou z příčin je politická transformace světa. Konec studené války znamenal vlnu demokratizace a růst počtu aktérů podílejících se na politickém životě. Změnou prošly také samotné mezinárodní vztahy, kdy došlo k transformaci cílů a prostředků zahraniční politiky. Na místě je tudíž třeba zmínit tři proměnné, které se podílejí na charakteru dnešní veřejné diplomacie. Za prvé to je rostoucí vliv konceptu soft power (měkká moc), která byla definována Josephem Nyem.⁶ Dále to je rozvoj informačních technologií a globalizace, které umožňují rychlé šíření informací

¹ MELISSEN, Jan. *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations: Clingendael, 2005. ISBN 90-5031-1098-2. S. 1.

² CULL, Nicholas J. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Los Angeles: Figueroa Press, 2009. ISBN 978-1-932800-60-9. S. 17.

³ Ibid. s. 17.

⁴ Ibid. s. 17.

⁵ LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre, 2002. ISBN 1-903558-131. S. 28.

⁶ Soft power je charakterizována jako schopnost dosáhnout svých cílů silou atraktivity, ne nátlakem.

NYE, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004. ISBN 978-1586483067. S. 1-2.

a propojenost světa. Za třetí to je již zmíněná aktivní účast širokého spektra aktérů.⁷

Tabulka č. 1: Rozdíl mezi tradiční a veřejnou diplomacií

Charakteristika tradiční a veřejné diplomacie		
	Tradiční diplomacie	Veřejná diplomacie
Klíčoví hráči	Státy	Lidé
Zdroj moci / síly	Nátlak	Přitažlivost
Diplomatická strategie	Silová hra / Realpolitik	Dobré mezinárodní občanství / vzájemná výhodnost
Cíle	Vnucování myšlenek	Formování předností / zálib
Komunikace	Propaganda / sebepropagace	Partnerství / systém, síť
Role vlády	Řízení	Ulehčování / Usnadnění
Stanovisko k informacím	Důvěrnost / obchodní tajemství	Otevřenost / budování důvěry / důvěryhodnost
Mezinárodní struktury	Bilaterální	Multilaterální
Přístup	Výhra / ztráta	Výhra / výhra
Válka	Kvůli územním nebo ekonomickým ziskům	Kvůli hodnotám nebo mezinárodní stabilitě

Zdroj: PETERKOVÁ, J. Veřejná diplomacie. Plzeň: Aleš Čeněk. 2008. s. 54.

Veřejná diplomacie je však i přes značnou popularitu teoreticky stále těžko uchopitelná a existuje velká škála definic, kdy se každý autor pokouší ji podat v jiném světle. Ve výsledku mají ale všechny podobné závěry. Podle Jany Peterkové⁸ lze pojem veřejná diplomacie vymezit podle tří kritérií, ze kterých se pak rozvíjí konkrétní definice:

- 1) Dle prvního pojetí je veřejná diplomacie vnímána jako opak tradiční (tajné) diplomacie.

Mluví se tedy o otevřené diplomacii. O tomto přístupu je možno tvrdit, že již není příliš

⁷ GILBOA, Eytan. Searching for a Theory of Public Diplomacy. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science [online]. 616(1), 55-77 s. [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002716207312142>

⁸ PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-125-0. S. 11-12.

aktuální, je spjat především s osobou Woodrowa Wilsona, který otevřenou diplomacií podporoval.

- 2) Veřejná diplomacie ve smyslu veřejných záležitostí, kdy jde o komunikaci v rámci státu, jehož hlavním cílem je informovat vlastní obyvatele o diplomatických aktivitách. Obyvatelé se na nich aktivně spolupodílí a určitým způsobem těmto aktivitám udávají směr.
- 3) Poslední přístup vnímá veřejnou diplomacií jakožto jeden z nástrojů zahraniční politiky, který má stát k dispozici pro prosazení svých zahraničněpolitických cílů.

A jako souhrnnou definici, podle které lze veřejnou diplomacií chápat v současnosti, uvádí:⁹

- 4) Role veřejné diplomacie jako proces komunikace se zahraničním publikem a elitami, jež jsou osloveny prostřednictvím různých nástrojů. Jde například o dosažení pozitivních představ o zemi za účelem prosazení zájmů státu.

Veřejná diplomacie je následně definována jako „činnost zaměřená na utváření a ovlivňování pozitivních představ o daném státu, hodnotách a činnostech, které stát reprezentuje mezi zahraniční veřejností. Prostředkem k dosažení žádoucího cíle je pravdivá komunikace se zahraniční veřejností prováděná v součinnosti státního aparátu i soukromých subjektů.“¹⁰

Pro porovnání lze uvést několik definicí, první dle výše zmíněného Edmunda Gulliona z roku 1965: „Veřejná diplomacie ... se zabývá ovlivněním veřejných postojů k formování a výkonu zahraniční politiky. Zahrnuje dimenze mezinárodních vztahů za hranicemi tradiční diplomacie; vládní kultivaci veřejného mínění v jiných zemích; vzájemné působení soukromých skupin a zájmů z jedné země se skupinami z jiných zemí; zpravodajství o zahraničních vztazích a jejich dopadech na politiku, komunikaci mezi těmi, jejichž prací je komunikace, jako např. mezi diplomaty a zahraničními respondenty; a procesy mezinárodní komunikace.“¹¹

Stručnější definici podává Paul Sharp, který popisuje veřejnou diplomacií jako „proces, kdy se usiluje o přímé vztahy s lidmi v zemi, aby se prosadily zájmy a rozšířily hodnoty těch, kteří jsou zastoupeni.“¹² Hans Tuch, bývalý americký diplomat ji pak definuje jako „proces

⁹ PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*, s. 12.

¹⁰ Ibid. s. 13.

¹¹ Ibid. s. 12-13.

¹² SHARP, Paul. In: MELISSEN, Jan. *The new public diplomacy: soft power in international relations*. New York: Palgrave Macmillan, 2005. ISBN 978-1-4039-4516-7. S. 11.

komunikace mezi vládou a zahraničním publikem za účelem porozumění národních myšlenek a ideálů, jeho institucí a kultury, tak jako jeho národních cílů a politických kroků.“¹³

Podle Gilboy¹⁴ je však zobecňování problematické, protože takto vytvořené definice zmiňují pouze cíle, nikoli konkrétní aktéry, nástroje, nebo strategii. Problém dle něj možná tkví v tom, že při prvních pokusech o definici vedl aktivity pouze stát. Postupem času se však teorie začala vyvíjet a rozšiřovat. Rozvíjely se i nové koncepty, jako například nová veřejná diplomacie, mediální diplomacie za účelem specifikace. Některé koncepty budou zmíněny níže.

Ve veřejné diplomacii tedy není možné hovořit o jasném modelu nebo plánu, podle kterého by se aktéři měli řídit, aby dosáhli efektivních výsledků. Řada autorů se přesto snažila o analýzu jednotlivých složek veřejné diplomacie a předložila doporučení, která by měla vést k efektivní praxi. Autor, který významně přispěl ke klasifikaci veřejné diplomacie je Nicholas Cull.¹⁵ Ten vymezil šest komponentů, které tvoří veřejnou diplomacii:¹⁶

- 1) Naslouchání – tento komponent je považován za nejdůležitějších a měl by stát v popředí jakékoli nové iniciativy. Jde o schopnost aktéra shromáždit informace o cílové skupině a jejím mínění a její následné použití, aby byla veřejná diplomacie patřičně tomuto publiku přiblížena. Informace o zahraničním veřejném mínění byly shromažďovány i v rámci konvenční diplomacie.
- 2) Obhajování – může být definováno jako snaha aktéra aktivně se účastnit komunikace při podpoře nějakého konkrétního politického kroku, myšlenky nebo obecně aktérova zájmu. Cílem je dosáhnout podpory od cílového publika. Důležitou roli při tom hrají vztahy se zastupitelskými úřady a místními médii.
- 3) Kulturní diplomacie – kategorie může být charakterizována jako snaha o ovlivnění skrze propagaci kulturních zdrojů a úspěchů. V rámci této kategorie je zmíněno i usnadňování výměnných programů kulturního a vzdělávacího charakteru. Typickými příklady jsou školy, kulturní centra a knihovny.

¹³ MELISSEN, Jan. *The new public diplomacy: soft power in international relations*, s. 11-12.

¹⁴ GILBOA, Eytan. *Searching for a Theory of Public Diplomacy*, s. 57-58.

¹⁵ Nicholas J. Cull (1964), historik, jehož výzkum se soustředí na veřejnou diplomacii, kulturu, výměny, propagandu. Nejznámější je pro svůj detailní příspěvek o historii pozadí veřejné diplomacie a zdůrazňující „naslouchání“ jako klíče k úspěšné veřejné diplomacii.

¹⁶ CULL, Nicholas J. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, s. 18-23.

- 4) Výměnná diplomacie – jedná se o výměnné programy, které mohou být jak studijního, tak kulturního charakteru. Většinou jde o reciproční politiku, která má kořeny hluboko v historii.
- 5) Mezinárodní vysílání – využívá technologií jako rádio, televize a internet, aby se stát spojil se zahraničním publikem. Je využíváno jak komerčně, tak ve státním zájmu. Snaží se poskytovat objektivní informace.
- 6) Psychologická válka – tento komponent je poněkud kontroverzní, nicméně je přijímán jako paralelní aktivita. Jedná se o dosažení cílů aktéra v době válečného konfliktu, kdy je kontaktována veřejnost nepřátelského státu. Mohla by být považována za propagandu, ale jde o oboustrannou komunikaci.

Každá země si může zvolit komponent, kterému se bude věnovat blíže. Mohou být zvoleny i všechny.¹⁷ Primárním by ovšem mělo být naslouchání. Autor také mluví o tzv. „zlatém pravidle veřejné diplomacie“, kdy nejdůležitější podstatou pro aktéra není to, co prohlašuje, ale to, co koná. Je zapotřebí, aby všechny elementy veřejné diplomacie mezi sebou správně spolupracovaly, aby zásady a ideály, které stát propaguje, byly důvěryhodné. Jedině tak bude veřejná diplomacie efektivní.¹⁸

Jiný způsob klasifikace předkládají Mark Leonard, Catherine Stead a Conrad Smewing.¹⁹ Ti se přiklání k existenci tří různých sfér: politicko-vojenské, ekonomické a sociálně kulturní. V rámci těchto tří sfér ještě rozlišují aplikaci tří dimenzí. V souladu s veřejnou diplomacií jsou nejčastěji zmiňovány kampaně týkající se sociálně-kulturní sféry. V této sféře ovšem veřejná diplomacie nenachází své jediné uplatnění. Aplikace tří dimenzí aktivit se liší časovým obdobím jejich využití. V první dimenzi jde o okamžité (reaktivní) reakce. Jedná se o neprodlené reagování na současné dění a probíhá v rámci hodin a dnů na domácí i zahraniční scéně. Je charakterizována jako „news management“. Jsou to například aktivity pořádané v reakci na specifickou událost. Druhá dimenze (proaktivní) představuje horizont týdnů a měsíců. V tomto případě je uvažována strategická komunikace, kdy dané orgány vyjadřují postoje týkající se oblastí jako je obchod, politika, cestovní ruch nebo kulturní vztahy. Posilují se základní myšlenky, které chce země propagovat. Za tímto účelem vytváří různé agendy a poskytuje

¹⁷ CULL, Nicholas J. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, s. 18-23.

¹⁸ Ibid. s. 27.

¹⁹ LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*, s. 8-11.

relevantní informace. Poslední dimenze je charakterizována budováním vztahů. Trvá roky a věnuje se navazování dlouhodobých vztahů se zahraničím. Může probíhat prostřednictvím různých výměnných programů, stipendií, pravidelně konaných seminářů, konferencí atd. V tomto případě jde o nejhlubší poznání země.²⁰ Pro znázornění tří dimenzí slouží tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Tři dimenze veřejné diplomacie.

Cíl	Reaktivní (hodiny a dny)	Proaktivní (týdny a měsíce)	Budování vztahů (roky)
Politicko-vojenský			
Ekonomický			
Společensko-kulturní			

Zdroj: LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*, s. 10.

1.2 Aktéři, cíle a nástroje veřejné diplomacie

Aktéři

V textu výše byl zmíněn koncept nové veřejné diplomacie. Koncept má snahu reflektovat změny mezinárodního prostředí, které probíhaly od devadesátých let minulého století.²¹ Melissen poskytuje jednu definici, která poukazuje na tyto změny. Tvrdí, že nová veřejná diplomacie v současnosti není založena pouze na předávání informací, kampaních, nebo kontaktu pouze mezi vládou a zahraničním publikem. Jde spíše o budování vztahů s občany jiných zemí, vzájemnému zprostředkování kontaktů mezi nevládními aktéry v domácím prostředí a těmi v zahraničí.²²

Cílem je hlavně upozornit na fakt, že v rámci veřejné diplomacie dochází ke změnám. Původní veřejná diplomacie měla dvoufázový proces, kdy nejdříve aktér-vláda usilovala o ovlivnění a naklonění si zahraniční veřejnosti, která pak vyvinula tlak na domácí politickou sféru, aby ovlivnila její politické postoje. V takovém případě jde o nepřímou formu ovlivňování zahraničí pomocí veřejné diplomacie.²³ V dnešní době dochází k posunu a tento přístup se stává irelevantním. Snahou je budovat dlouhodobé vztahy a partnerství se zahraniční veřejností.²⁴ Z tohoto důvodu roste role veřejnosti v důsledku již zmíněné globalizace, demokratizace a šíření

²⁰ LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*, s.10-20.

²¹ GILBOA, Eytan. Searching for a Theory of Public Diplomacy, s. 59.

²² MELISSEN, Jan. *The new public diplomacy: soft power in international relations*, s. 11-16.

²³ GILBOA, Eytan. Searching for a Theory of Public Diplomacy, s. 57.

²⁴ CULL, Nicholas J. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, s. 13.

informací. Tím pádem je třeba se zaměřit na konkrétní aktéry, kteří se aktivně podílí na aktivitách veřejné diplomacie.

Při bližším zkoumání je jasné, že za posledních zhruba třicet let došlo k výraznému navýšení počtu aktérů. Do praxe veřejné diplomacie vstoupili nevládní organizace, korporace, univerzity, akademici, novináři, politické strany, sportovci, významní jednotlivci a mnoho dalších. Oficiální zastupitelské úřady státu by měly plnit podpůrnou a koordinační roli v implementaci veřejné diplomacie. Stát by měl zaujímat roli mediátora pro zúčastněné aktéry a zprostředkovávat kontakt mezi domácí a zahraniční veřejností.²⁵ Role státu je ovšem také důležitá z hlediska koordinace, poněvadž při rozdílném přístupu nebo propagaci nezajímavého obsahu může být poškozena soft power státu.²⁶

Cíle

Jak již bylo zmíněno v předchozí části, lze veřejnou diplomacii chápat jako nástroj zahraniční politiky, který je využíván k dosažení zahraničně-politických cílů jako např. porozumění, ovlivnění postojů zahraniční veřejnosti atd. Komunikace se zahraniční veřejností zajišťuje vytvoření prostředí vhodného k dosažení stanovených cílů. Mark Leonard ve své publikaci uvádí několik možných dopadů-cílů, kterých je možno v rámci strategie veřejné diplomacie dosáhnout.²⁷

- Zvyšování povědomí zahraniční veřejnosti o aktérově zemi (kdy o zemi lidé přemýšlí, mění své postoje a nepříznivé názory).
- Zvyšování porozumění země (vytváření pozitivní percepce, vidění globálních záležitostí z perspektivy dané země).
- Sbližování zahraniční veřejnosti se zemí (posilování vzájemných vazeb od vzdělávání po vědeckou spolupráci, povzbuzování lidí v pozitivním a atraktivním vnímání země jako turistické destinace, země pro studium, pro nákup produktů země, pochopení a zastávání stejných hodnot).

²⁵ RIORDAN, Shaun. *Dialogue-based Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm*. Clingendael, 2004. ISSN 1569-2981. S. 12-14.

²⁶ SEIB, Philip. *Toward a New Public Diplomacy*. RUGH, William A. *The Case for Soft Power*. Palgrave Macmillan, 2009. ISBN 978-0-230-61744-5. S. 14.

²⁷ LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*, s. 9-10.

- Ovlivnění lidí (přimět firmy k investicím, veřejnost a politiky k podpoření postojů země, nebo se k zemi obracet jako k důvěryhodnému partnerovi).

Nástroje

Aby bylo dosaženo cílů, musí být využito efektivních a vhodných nástrojů. Jana Peterková uvádí, že je nutná detailní znalost prostředí působení a také možnosti finanční a lidské, které jsou momentálně k dispozici.²⁸ K hojně využívaným nástrojům patří masové komunikační prostředky jako televize, rádio, internet, tištěná média, filmy, výstavy atd. V oblastech vzdělání, vědy a výzkumu či rozvojové pomoci se pořádají různé projekty a akce, které zahrnují přednášky, workshopy, konference, diskuse apod.²⁹ Relevantním nástrojem i aktérem zůstává zahraniční mise a personál, protože představují první kontakt se zemí, který podává obraz o vztahu mezi zeměmi. Chod mise a její systém mají vliv na vnímání daného státu.³⁰

Od devadesátých let dvacátého století také roste role profesionálních agentur z oblastí public relations, které slouží k cílenému ovlivňování veřejného mínění. Lze též uvažovat lobbying, kdy cílem je malá skupina a vymezený problém, na druhé straně je nation branding, který je poměrně komplexní a postihuje různé skupiny a témata.³¹ Tento výčet je pouhým nástinem nástrojů, kterých lze využívat, samozřejmě jich lze nalézt více, poněvadž svět ani veřejná diplomacie nejsou neměnní.³²

Nicholas Cull, autor významně přispívající do teorie veřejné diplomacie, doporučuje její význam v zahraniční politice nepodceňovat. Jestliže je správně prováděna, může výrazným způsobem přispět k úspěšné a efektivní zahraniční politice.³³ Podobný postoj zaujímá i Shaun Riordan. Prohlašuje, že veřejná diplomacie by dokonce měla být v centru zájmu zahraničně-politického rozhodování. „[...] A tak strategie veřejné diplomacie cílená dále než na vládu, tedy na širší občanskou společnost bude nezbytná. Pokud to tak skutečně je, veřejná diplomacie se musí z pouhého dobrovolného „pomocného šroubu“ stát centrální částí zahraničně-politického

²⁸ PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*, s. 27.

²⁹ Ibid. s. 27.

³⁰ Ibid. s. 27.

³¹ NOVOTNÝ, Lukáš. *Veřejná diplomacie a politická komunikace v mezinárodních vztazích* [online]. Univerzita Jana Amose Komenského, 2010 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://orbis.ujak.cz/verejna-diplomacie.php>

³² PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*, s. 28; 32.

³³ CULL, Nicholas J. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, s. 28.

rozhodování“.³⁴ Důvod tkví v nových globálních výzvách, jejichž intenzita se zvyšuje. Státy je nedokáží řešit samy, existuje vzájemná interdependence, a proto musí angažovat více aktérů a nebrat veřejnou diplomacii na lehkou váhu. Jde o otázky životního prostředí, epidemií, finančních krizí, migrace, zločinu a terorismu. Stát jim nedokáže v dnešním globalizovaném světě čelit sám, a proto potřebuje partnery. Prohlášení je dále utvrzeno tím, že „diplomacií jednadvacátého století bude veřejná diplomacie.“³⁵

1.3 Vztah veřejné a kulturní diplomacie

Hledat rozdíly a hranice mezi veřejnou a kulturní diplomacií je obtížné, neboť lze kulturní pojímat jako součást veřejné. Kulturní diplomacie, která bude charakterizována důkladněji v následující kapitole, se v první řadě zaměřuje na širší zahraniční publikum a jejím cílem je vybudovat dlouhodobý vztah založený na důvěře a vzájemném poznání.³⁶ Podle výše zmíněné koncepce Marka Leonarda, který mluví o třech dimenzích veřejné diplomacie, tedy lze zařadit kulturní diplomacii do třetí dimenze. Podle Elišky Tomalové tkví rozdíl mezi veřejnou a kulturní diplomacií v jejich institucionálním ukotvení v rámci státních složek, kdy si především kulturní instituce přísně střeží svou nezávislost na státním diplomatickém aparátu.³⁷

Jana Peterková uvádí, že obě oblasti je obtížné jednoznačně identifikovat a oddělit, protože jsou obě účinně propojitelné, kdy veřejná diplomacie využívá nástrojů a prvků kulturní diplomacie a naopak. Vývoj v současnosti nenapomáhá přesnému vymezení těchto kategorií diplomacie.³⁸ Přesto ale lze odkazovat na skutečnost, že kulturní diplomacie se spíše zaměřuje na širší publikum, buduje kulturní vztahy a má snahu uchovat si částečně nezávislost na státním aparátu, zatímco veřejná diplomacie přednostně cílí na diplomaty a aktivity jsou podporované především státem a jeho příslušnými orgány. Jana Peterková srovnání uzavírá otázkou, zdali je opravdu nutné jednoznačně obě oblasti oddělovat, protože mají společný průnik, který se neustále

³⁴ „Thus a public diplomacy strategy aimed beyond governments to broader civil societies will be essential. If this is so, then public diplomacy must move from being an optional „bolt-on“ to a central part of the foreign policy decision-making process.“ RIORDAN, Shaun. *Dialogue-based Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm?*. s. 8.

³⁵ RIORDAN, Shaun. *Dialogue-based Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm?*. s. 7-8.

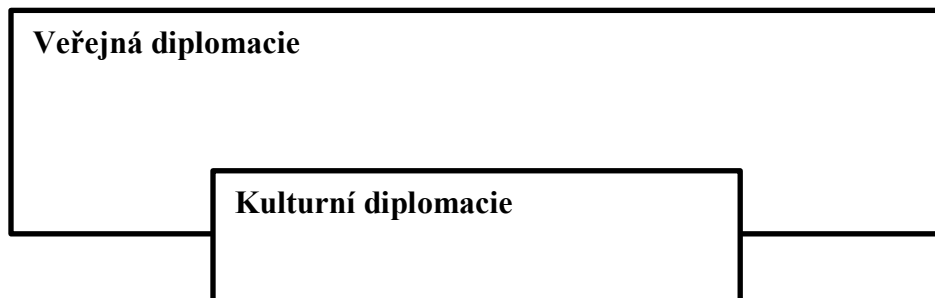
³⁶ TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. ISBN 978-80-86506-73-9. S. 18.

³⁷ Ibid. s. 18-19.

³⁸ PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*, s. 22.

zvětšuje, a obě oblasti se vzájemně prolínají.³⁹ Vzájemný průnik je pro názornost uveden ve schématu č. 1.

Schéma č. 1: Vztah veřejné a kulturní diplomacie

Zdroj: TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 18.

³⁹ PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*, s. 22.

2. KULTURNÍ DIPLOMACIE: TEORETICKÁ VÝCHODISKA

2.1 Role kultury v mezinárodních vztazích

Kultura je vzorcem sociálního chování, skrze který skupiny obyvatel přejímají soubor hodnot. Tento soubor je pak přenášen mezi lidmi vzájemnou interakcí. Kultura není stavovou veličinou, ale vyvíjí se v průběhu času a v závislosti na dobovém kontextu. Clifford Geertz⁴⁰ charakterizuje kulturu jako „koncept, [...] který označuje historicky přenášený vzorec ztělesněný v symbolech, systém zděděných konceptů vyjádřených v symbolických formách, pomocí nichž lidé komunikují, udržují a rozvíjejí své znalosti a postoje k životu.“⁴¹ Role kultury je nepochybně významným faktorem v politické sféře a světovém dění, její relevance je popsána na příkladu níže.

George F. Kennan, který je autorem „Dlouhého telegramu“,⁴² byl zastáncem strategie vyvažování moci a vyzdvihoval sílu kulturních kontaktů. Zároveň tvrdil, že nad Moskvou se musí vyhrát silou diplomacie, protože jsou lidé unavení neustálým strachem. Kennan si byl vědom síly a moci (nejen) kultury, kterou Američané disponovali a měli využít. Sovětskou politiku tehdy hodnotil jako historický pocit ohrožení a přetrvávající nejistoty.⁴³ Věřil, že soft power (jejímž nástrojem jsou veřejná a kulturní diplomacie) dokáže zvítězit nad komunismem.⁴⁴ Historická zkušenost tuto tezi jenom potvrzuje.

Herbert Gans⁴⁵ kulturu rozlišuje na tzv. „high culture“ (vysoká kultura) a „popular culture“ (populární kultura), která také bývá označována jako „masová kultura“. ⁴⁶ Tento koncept je přejímán Simonem Markem,⁴⁷ který ho aplikuje na kulturní diplomacii. (Tvrdí, že v tradičním chápání znamenala high culture literaturu, divadlo, balet, zatímco dnes se kulturní diplomacie

⁴⁰ (1926-2006) Americký antropolog a profesor sociálních věd na univerzitě v Princetonu

⁴¹ GEERTZ, Clifford. *The interpretation of cultures: selected essays*. New York: Basic Books, 1973. ISBN 0-465-09719-7. S. 89.

⁴² Telegrafická zpráva poslaná z Moskvy v roce 1946 prezidentu Trumanovi

⁴³ KENNAN, George. Telegram: George Kennan to George Marshall. *Truman Library* [online]. February 22 1946 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/coldwar/documents/pdf/6-6.pdf. s. 6; 16-19.

⁴⁴ Jakožto realista samozřejmě věřil především v hard power – tedy „tvrdou složku moci“, jako je vojenská a ekonomická síla, které leží v protikladu zmíněné soft power.

⁴⁵ (1927) Jeden z nejvýznamnějších sociologů, který léta působil na Colombia University

⁴⁶ GANS, Herbert J. *Popular culture and high culture: an analysis and evaluation of taste*. 1999. ISBN 9780465026098. S. 5.

⁴⁷ MARK, Simon. *A Greater Role for Cultural Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', 2009. ISSN 1569-2981. S. 5.

změnila a častější je užití populární kultury.⁴⁸⁾ Dělení na „high“ a „popular“ reflektuje socioekonomickou hierarchii, kdy forma, kterou si daná společnost vybere a preferuje, odráží její zdroje, a to jak symbolické, tak materiální.⁴⁹

Pokud země disponuje především humanistickými hodnotami, které jsou mezinárodním prostředím přijímány kladně, tak existuje vyšší pravděpodobnost, že stát dokáže dosáhnout svých cílů a záměrů. Vztahy, které jsou založeny na vzájemné důvěře, zvyšují vyjednávací potenciál země. Síla soft power by se však neměla zaměřovat s masovou kulturou, kulturní zdroje neslouží pouze k cílenému budování atraktivity. Podpora domácí kultury také přispívá k zachování vlastních hodnot, nejde jen o zvýšení své atraktivity v očích jiných.⁵⁰

O důležitosti role a postavení kultury v mezinárodních vztazích svědčí její institucionalizace do podoby Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO).⁵¹ (O vstup do UNESCO se neúspěšně uchází Kosovo, které je brzděno především Srbskem). Bývalá generální ředitelka UNESCO, Irina Bokova⁵² prohlásila během slavnostního ceremoniálu předávání honorárních diplomů, že je potřeba rozvíjet globální kulturní diplomacii, „protože kultura je nejlepší vstupní branou do lidských srdcí a myslí ... musíme vybudovat trvalou univerzální komunitu lidí, kteří čerpají hodnoty především z kultury, která je základem lidstva. To je hlavním úkolem nového humanismu. Globalizace již není záležitostí „kontaktu“ jako tomu bylo v šestnáctém století, ale sdílení. Jak můžeme vytvořit univerzální komunitu vzhledem k diverzitě lidí?“⁵³

I přesto že kultura hraje velkou a důležitou roli v mezinárodních vztazích, v zahraniční politice stále ještě dominuje realpolitik. Kultura a kulturní výměny nemají takový význam. Jsou podřízeny zákonům, úmluvám, bilaterálním smlouvám a nedostává se jim takové pozornosti a finančních zdrojů v porovnání s tradiční diplomacií.⁵⁴

⁴⁸ MARK, Simon. *A Greater Role for Cultural Diplomacy*, s. 5.

⁴⁹ GANS, Herbert J. *Popular culture and high culture: an analysis and evaluation of taste*, s. 9.

⁵⁰ WILSON, III, Ernest J. Hard Power, Soft Power, Smart Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* [online]. 2008, (616), 110-124 [cit. 2018-04-20]. DOI: 10.1177/0002716207312618. Dostupné z: <http://www.ernestjwilson.com/uploads/Hard%20Power,%20Soft%20Power,%20Smart%20Power.pdf>

⁵¹ UNESCO oficiálně vzniklo 16. 11. 1945, v platnost vstoupilo 4. 11. 1946 a jejím hlavním úkolem bylo udržení mezinárodního míru prostřednictvím spolupráce v oblasti výchovy, vědy a kultury a také prosazování úcty k lidským právům a právnímu řádu.

⁵² (1952) Bulharská politička, bývalá generální ředitelka UNESCO a velvyslankyně

⁵³ LAOS, Nicolas K. *Foundations of Cultural Diplomacy: Politics among Cultures and the Moral Autonomy of Man*. New York: Algora Publishing, 2011. ISBN 978-087586-833-2. S. 8.

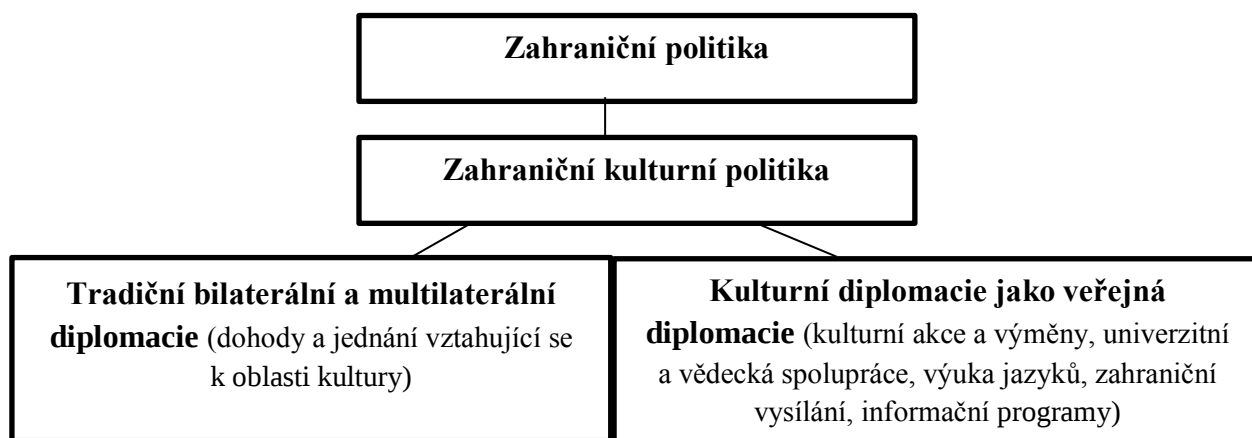
⁵⁴ BOUND, Kirsten a BRIGGS, Rachel. DEMOS. *Culture diplomacy: Culture is a central component of international relations. It's time to unlock its full potential*. London: Demos, 2007. ISBN 1841801771. S. 11.

2.2 Kulturní diplomacie a její definice

Kulturní diplomacii lze definovat jako „výměnu myšlenek, informací, umění a dalších kulturních aspektů mezi národy a lidmi za účelem podpory vzájemného porozumění.“⁵⁵ Tato definice je všeobecně přijímána. I přesto se ozývají kritické hlasy, že není dostačující. Nevysvětluje, kde leží hranice mezi kulturní, veřejnou a zahraničně-kulturní diplomacií, kdo všechno se jí účastní, co přesně znamená „další aspekty“ a také co znamená vzájemnost. Pokud není přítomna vzájemnost, mluví se o něčem jiném, než je kulturní diplomacie? Takto definici konfrontoval Simon Mark.⁵⁶

Jinou definici z českého prostředí přináší Eliška Tomalová,⁵⁷ která říká, že kulturní diplomacie představuje první část kulturní dimenze zahraniční politiky, jejímž cílem je oslovení zahraničního publika, úsilí o šíření kulturní tvorby, jakožto i kulturního dědictví, jazyka, životního stylu apod. Zde je vidět, že ani tato definice by Simona Marka neuspokojila. Pro ilustraci je tu uvedeno dělení složek podle Tomalové (schéma č. 2), ale výše zmíněné rozlišení veřejné a kulturní diplomacie pro účely této práce stačí. Podrobnější aspekty kulturní diplomacie budou uvedeny na následujících řádcích.

Schéma č. 2: Složky zahraniční kulturní politiky

Zdroj: TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie a mezinárodní vztahy. Mezinárodní politika*. 2007, roč. 31, č. 8, ISSN 0543-7962. S. 4.

⁵⁵ CUMMINGS, Milton C. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. In: *Americans for the Arts (formerly Center for Arts and Culture)* [online]. 26.6.2009, s. 1-15 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <https://www.americansforthearts.org/by-program/reports-and-data/legislation-policy/naappd/cultural-diplomacy-and-the-united-states-government-a-survey>

⁵⁶ MARK, Simon. *A Greater Role for Cultural Diplomacy*, s. 6; 7.

⁵⁷ TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 10.

2.3 Aktéři, cíle a nástroje kulturní diplomacie

Vliv veřejné a kulturní diplomacie vzrostl obzvlášť po teroristických útocích na Spojené státy v roce 2001. O tři roky později představil Joseph Nye již dříve zmíněný koncept soft power, ve kterém klade důraz na šíření kulturní diplomacie prostřednictvím komunikace s širší veřejností a zlepšováním obrazu země.⁵⁸ Od té doby tedy vzrostla relevance kulturní diplomacie a její význam je dále podmíněn rychlým rozvojem a dostupností informačních technologií, počtem aktérů a rostoucím významem veřejného mínění.

Aktéři

V každé zemi figurují různí aktéři, kteří se liší svojí rolí a důležitostí, i přesto je k nim třeba přihlížet. Jedná se o: státy a města; kulturní a vzdělávací instituce; neziskové organizace; různé firmy a podniky; nadace; fondy dále také o významné jednotlivce, jako jsou například zpěváci, sportovci apod.⁵⁹

Státy a města jakožto oficiální zástupci bývají motivováni především národními zájmy. Disponují organizačními strukturami, finančními zdroji, a do jisté míry i kontrolou nad kulturními vztahy. Státy mají moc uzavírat mezinárodní smlouvy a také vstupovat do mezinárodních organizací. V rámci zahraničních zastupitelských úřadů také mohou operovat kulturní atašé, kteří vedou kulturní oddělení a instituty. Role měst sice není srovnatelná se státní, ale roste jejich význam a také tendence spolupráce s jinými městy navzájem.

Kulturní a vzdělávací instituce bývají nejviditelnějšími reprezentanty kulturní diplomacie, nejtypičtějšími reprezentanty jsou British Council, Goethe Institut a Institut Français. Kulturní instituty si ovšem z finančních důvodů mohou dovolit převážně jen velké státy. Finanční možnosti státu silně ovlivňují míru reprezentace kultury. Za další aktéry lze považovat univerzity, muzea a divadla, které udržují dlouhotrvající vztahy s protějšky v jiných zemích a stát a diplomacie na ně nemají velký vliv, protože si udržují svoji nezávislost.

Firmy, podniky, korporace, různá nakladatelství, filmová a hudební studia jsou významnými reprezentanty kultury a mohou značně ovlivnit postoj vůči domácí zemi (příkladem mohou být dohody mezi Albánií a Itálií na filmové koprodukcii). Disponují sice

⁵⁸ TOMALOVÁ, Eliška. Kulturní diplomacie a mezinárodní vztahy, s. 5.

⁵⁹ HOLDEN, John. *Influence and Attraction: Culture and the race for soft power in the 21st century*. London: Demos, 2013. ISBN 978-0-86355-707-1. S. 15-16.

finančními prostředky, ale bývají motivováni spíše ziskem, než pozitivním propagováním kultury. Jejich činnost může podkopat soft power země. V takovém případě stát potřebuje koordinovat kulturní aktivity, aby zamezil nežádoucím dopadům. Dalšími aktéry, kteří mají vliv při utváření pozitivních představ o zemi, jsou například umělci, sportovci, herci, zpěváci, ale také krajanské komunity a obecně diaspory. Tabulka č. 3 vyobrazuje činnosti některých vybraných aktérů.

Tabulka č. 3: Aktéři kulturních vztahů a hlavní náplň jejich činností

Aktivita	Státy a města	Instituty	Neziskové organizace	Firmy	Fondy, nadace	Jednotlivci
Výuka jazyka	✓	✓	✓	✓		
Vyšší vzdělání	✓	✓		✓		
Vysílání	✓	✓		✓	✓	
Umění	✓	✓			✓	✓
Zábava				✓		✓
Doplňkové aktivity	✓		✓	✓		✓

Zdroj: BRITISH COUNCIL. *Annual Report 2012-13*, s. 16.

Všichni tito aktéři kulturní diplomacie prezentují v zahraničí image svého státu, budují národní pověst a vytváří či mění postoj zahraničí vůči zemi. Stát může pomocí kulturní diplomacie sledovat různé cíle, ať už diplomatické, kulturní, politické, nebo ekonomické.⁶⁰

Cíle

Nejklassičtějším stanoviskem bývají výroky s idealistickými podtexty, jako například vzájemné porozumění mezi zeměmi, boj proti stereotypu, prevence konfliktu, budování dlouhodobých bilaterálních a přátelských vztahů. Často bývají v takovýchto případech aktéry právě diaspory, které pomáhají udržet bilaterální vztahy v dobách napětí.⁶¹ Státy mají snahu prezentovat se v zahraničí pokud možno co nejlépe, za účelem udržení si dobrého jména, nebo vůbec jeho vybudování prostřednictvím různých kulturních událostí, autorských čtení, pořádání výstav či koncertů. V některých případech se chtějí země distancovat od nežádoucí reputace.

Ať už výše zmíněné cíle zní sebevíc idealisticky, skrývá se za nimi často pragmatický

⁶⁰ MARK, Simon. *A Greater Role for Cultural Diplomacy*, s. 9.

⁶¹ BOUND, Kirsten a BRIGGS, Rachel. *Culture diplomacy: Culture is a central component of international relations. It's time to unlock its full potential*, s. 54-55.

důvod, jako například podpora obchodu a obecně ekonomických zájmů, přilákání zahraničních investic nebo finančního a pracovního kapitálu.⁶² Dosahování ekonomických cílů skrze kulturní diplomacii je možné díky různým profesionálům, ať už z oblasti hudby, filmu, obchodu apod., kteří přispívají na jedinečnosti a konkurenceschopnosti země. Formu ekonomického zisku představuje také turizmus a působení kulturních institutů, které vyučují jazyk země a nabízejí certifikované zkoušky.⁶³

Oblast kultury poskytuje práci mnoha lidem, ať už lidem přímo podílejících se na umění – divadlo, výstavy, koncerty atd., tak těm, kteří tyto akce pořádají. Totéž platí pro kulturní instituce, jako jsou galerie, divadla a muzea.⁶⁴ Platí, že pokud se země lépe znají, jsou ochotnější spolupracovat a dělat kompromisy. K dalším významným cílům patří výchova budoucích elit, které jsou podporovány stipendijními programy, ovšem kapacita na tuto politiku je omezená. Země, která takto investuje, očekává, že se jí investice vrátí, tedy že se absolventi vrátí, nebo minimálně naváží se zemí spolupráci.⁶⁵ Kulturní diplomacie necílí jen na zahraniční publikum, ale také usiluje o probuzení zájmu mezi vlastními obyvateli.

V návaznosti na cíle kulturní diplomacie lze dodat, že každý stát se liší přístupem ke kulturní diplomacii, ať už se to týká šíře témat, cílů nebo používaných nástrojů (které budou zmíněny níže). Liší se také volbou svých geografických priorit. Jedním z důvodů, proč existuje tento rozdílný přístup, je přisuzován fakt, že kulturní diplomacie (jakožto podmnožina veřejné) dělí státy na velké a malé. Kritéria dělení jsou různá, lze posuzovat na základě rozlohy, hrubého domácího produktu, surovinového bohatství – to vše je možno souhrnně charakterizovat jako hard power (tvrdá moc, jako protiklad k dříve zmíněné měkké moci). Malé státy nedisponují tak velkou hard power jako ty velké, proto pro ně představuje soft power a specificky kulturní a veřejná diplomacie možnost jak se prosadit.⁶⁶ Jeden z hlavních rozdílů mezi velkými a malými státy často představují finance. Například z důvodu omezenosti financí, by stanovení cíle mělo jít ruku v ruce s geografickým místem působnosti. Malé státy se nemohou soustředit na celý svět, proto si vybírají prioritní země, ať už je k volbě vedou jakékoli důvody. Většinou se orientují na

⁶² MARK, Simon, *A Greater Role for Cultural Diplomacy*, s. 9.

⁶³ BRITISH COUNCIL. *Annual Report 2012-13* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.britishcouncil.org/sites/britishcouncil.uk2/files/annual-report-2012-13.pdf>

⁶⁴ Ekonomika v kultuře. *Český statistický úřad* [online]. 1.6.2011 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/ekonomika_v_kulture20110601

⁶⁵ What is Cultural Diplomacy: History. *Institute for Cultural Diplomacy* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy

⁶⁶ PETERKOVÁ, Jana. *Mezinárodní vztahy: Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i. (ÚMV), 2008, č. 2. ISSN 0323-1844. S. 24.

sousedící státy, členské státy organizací (jako například státy Evropské unie v případě Albánie a Kosova), nebo také na státy, kde žije početná komunita krajanů.⁶⁷ Základní prioritou malých států bývá v mezinárodním prostředí především zviditelnění se, touží být vnímány.⁶⁸

Nástroje

K dosažení stanovených cílů je potřeba vhodných nástrojů, aby byl zanechán požadovaný dojem. Podle Tomalové⁶⁹ jsou nejčastěji užívanými prostředky, stejně jako v případě veřejné diplomacie, masová média a dále také hudební a filmová produkce, knihy, výstavy apod. Role internetu je i v této sféře rostoucí. Nejčastěji využívanými prostředky v rámci kulturní diplomacie jsou výuka jazyka, organizování kulturních akcí (jako jsou koncerty vážné hudby, přednášky, autorská čtení, výstavy atd.), výměna umělců a osobností kulturního života, kdy se spolufinancují jejich pobyty a vypomáhá se s organizací jejich prezentací.

Nástroj, který spíše využívají velké státy, je zakládání a podpora škol v zahraničí (většinou bývají pro krajany žijící v zahraničí a až v druhé řadě pro místní). Jsou financovány ze státního rozpočtu, ale také prostřednictvím školného a sponzorských darů. Co se týče masových médií jako televize a rozhlas, tak jejich zahraniční vysílání posiluje (což je podpořeno možnostmi internetu, i přesto, že je tento nástroj považován spíše za doménu velkých států). Negativním průvodním jevem ale bývá mediální boj. Do této kategorie lze přiřadit i vývoz kinematografie.

Překlady knih a jejich financování je možná nenápadnou formou kulturní diplomacie, ale je účinná. (Například v českém prostředí není překlad z albánštiny jednoduchou záležitostí, protože tu nejsou kvalifikovaní překladatelé). Výměna studentů, vědců a akademiků je založena na přesvědčení „že investice do budoucích a stávajících elit partnerského státu se v budoucnu vrátí. Dnešní studenti lépe poznají prostředí hostitelského státu a budou později vůči němu naladěni přátelsky. Když se pak jednoho dne stanou např. politickými představiteli nebo řediteli soukromých firem, budou ochotnější ke spolupráci se státem, v němž studovali.“⁷⁰

Neméně důležitým nástrojem je podpora krajských spolků v zahraničí, které uchovávají zvyky a tradice své země a představují je a přibližují zahraniční veřejnosti, čímž otvírají dveře

⁶⁷ PETERKOVÁ, Jana. Mezinárodní vztahy: *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*, s. 23-24.

⁶⁸ PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*, s. 34.

⁶⁹ TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*, s. 25-28.

⁷⁰ Ibid. s. 27.

možným jednáním mezi státy a jinými aktéry. (Zde je na místě zmínit komunitu Arbëreshů, tedy Italoalbánce se zvláštním postavením v rámci italského zákonodárství, kteří si uchovávají a střeží své albánské zvyky už od 15. století).

Kulturní diplomacie podle Marka dosáhne svého plného potenciálu pouze v případě, když bude odstraněna politická kontrola a budou se jí účastnit nejrůznější aktéři. Takovýto přístup na druhou stranu skýtá nebezpečí, že dojde k nesprávné koordinaci. Politici nejsou kreativní jako některé organizace, ale organizace nevědí nic o diplomacii a zahraniční politice.⁷¹ Z tohoto důvodu je nutné pracovat na inovativním a efektivním přístupu, aby bylo dosaženo žádoucích výsledků.

Jak již bylo zmíněno, vytyčit hranice mezi kulturní a veřejnou diplomacií není jednoduché. Mají mnoho styčných ploch a mohou se zdát prakticky identické. Tyto dvě kapitoly podaly hlubší pohled na problematiku veřejné a kulturní diplomacie a uvedly některé poznatky, díky kterým je možné vyvodit určité závěry. Peterková řešila, zdali je opravdu nutné obě oblasti diplomacie striktně oddělovat. Na druhou stranu autoři jako např. Pigman,⁷² uvádí, že kultura je klíčovým nástrojem komunikace se zahraniční veřejností, zatímco veřejná diplomacie používá širší spektrum nástrojů než jen samotnou kulturu. Z tohoto důvodu autor tvrdí, že i přes společné průniky by měly být veřejná a kulturní diplomacie jasně odlišeny. Tato práce se přiklání ke snoubení obou oblastí s tím, že respektuje i jiné termíny, které s veřejnou a kulturní diplomacií souvisí, a akceptuje jejich přesahy, poněvadž v přístupu Albánie a Kosova není možné striktně obě oblasti diplomacie oddělovat.

Kromě veřejné a kulturní diplomacie hrají v péči o dobrou pověst státu roli i jiné koncepty. Stát si na základě svých preferencí a možností může zvolit z celého bohatého vějíře kterýkoli přístup. V textu jsou některé z těchto přístupů zmíněny, nicméně nejsou blíže specifikovány, jelikož pro dosažení cíle práce není jejich detailnější rozbor nutný. Jedná se např. o digitální diplomacii, sportovní diplomacii, nation branding („národní značka“), ekonomickou diplomacii aj., přičemž tato práce využívá konkrétně konceptů veřejné a kulturní diplomacie.

⁷¹ MARK, Simon, *A Greater Role for Cultural Diplomacy*, s. 33.

⁷² PIGMAN, Geoffrey Allen. *Contemporary Diplomacy: Representation and Communication in a Globalized World*. Great Britain: Polity Press, 2010. ISBN 978-0745642802. S. 181-182.

3. ALBÁNIE

3.1 Strategie a cíle veřejné a kulturní diplomacie Albánie

Ačkoli bylo v předchozí části práce zmíněno, že veřejná diplomacie je poměrně starým konceptem, který má více než padesátiletou tradici, nelze to samé tvrdit v případě Albánie. Země je daleko za ostatními zeměmi regionu, jako je např. Chorvatsko, Slovinsko a i Kosovo. V časech, kdy se o roli veřejné diplomacie diskutuje jako o důležitém nástroji v rozvoji a zlepšování zahraniční politiky, albánští politici a akademici mají neodůvodněné zpoždění.

Veřejná diplomacie v současné době není v albánských politických, byrokratických a akademických kruzích chápána a pojmána tak, jak by měla. Chybí jí strategie a koordinace a také samozřejmě lidské a hmotné zdroje na to, aby pokročila. Při analýze hlavních strategických priorit zahraniční politiky, která by měla být podporována veřejnou diplomacií, je vidět selhání a neexistence jakékoli spojitosti. Výsledkem je reprezentace země a jejích priorit pouze na velmi povrchní, v zásadě rétorické a symbolické rovině, přičemž někdy je tato reprezentace doprovázena náhodnými neformálně plánovanými událostmi anebo činnostmi externích aktérů. Veřejná diplomacie je přitom podle ministra pro Evropu a zahraniční věci, Ditmira Bushatiho, „hlavním pilířem albánské zahraniční politiky“.⁷³ Na tomto místě je vhodné zmínit hlavní priority albánské zahraniční politiky:⁷⁴

- strategické partnerství se Spojenými státy a Evropskou unií (EU),
- rychlý a kvalitní proces začlenění do EU,
- evropská Albánie jako inspirativní model v regionu: zlepšení vztahů a zintenzivnění hospodářské spolupráce se sousedními zeměmi,
- strategická spolupráce s Kosovem,
- evropská Albánie v nové roli jako mediátor v mnohostranné spolupráci,
- diplomacie ve funkci ekonomického rozvoje země,
- Albánci ve světě.

⁷³ BUSHATI, Ditmir. Fjala e Ministrit Bushati mbajtur në Fakultetin e Shkencave Sociale me temë: "A ka Shqipëria një politikë të jashtme?". *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 28.10.2015 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/en/press-office/speeches/open-lecture-of-minister-bushati-at-the-faculty-of-social-sciences-does-albania-have-a-foreign-policy>

⁷⁴ Politikat e jashtme. *Kryeministria* [online]. [cit. 2018-04-10].

Dostupné z: <https://kryeministria.al/en/program/european-albania-in-the-region-and-worldwide/foreign-policy>

Např. hned první bod je rozveden prohlášením, že vztahy se Spojenými státy budou prohloubeny v celé oblasti zahraniční politiky, od procesů analýzy informací a strategické předvídatelnosti až po veřejnou diplomacii.⁷⁵ Jakým způsobem to má být provedeno, není specifikované.

Bushati dále zdůrazňuje, že ve svém současném stavu je zahraniční služba nejjasnějším odrazem špatného řízení, trpí extrémní politizací, zasahováním rodinných vazeb a klanů, klientelismem a nedostatkem transparentnosti. Jádrem problému je neuplatňování některých zákonů nebo jejich špatná implementace. Důkladná strukturální a finanční reforma diplomatické služby představuje příklad toho, jak postupně budovat evropskou veřejnou službu v zemi. Albánie bude žádat mezinárodní partnery, aby pomohli s procesem této reformy. Chce racionalizovat diplomatické zastoupení Albánie ve světě s konečným cílem efektivního plnění priorit zahraniční politiky.⁷⁶

Vládní projekt Albánie pro roky 2017-2021⁷⁷ chce roli veřejné diplomacie využívat především ve službách pro hospodářský rozvoj a propagaci země. Ekonomická diplomacie by měla usilovat o absorpci zahraničních investic a vytváření nových pracovních míst. Veřejná, digitální a kulturní diplomacie, které mají přímý dopad na image země, budou i nadále posilovány za využití kapacit příslušných ministerstev a agentur. V rámci tohoto mandátu bude mít Albánie diplomatické mise a instituce pro kulturní a vědeckou spolupráci, které budou fungovat jako nástroje pro kulturní propagaci pro cizince a diasporu.

Dalším klíčovým strategickým dokumentem podporujícím udržitelný sociální a hospodářský rozvoj země, který udává trendy a nástroje v evropském integračním procesu, je „Strategie národního rozvoje a integrace pro roky 2015-2020“. Vyzdvihuje roli kultury a dosahování cílů pomocí veřejné diplomacie.⁷⁸ Pro podporu digitalizace Albánie byla vytvořena „Digitální strategie 2015-2020“, která si klade mnoho cílů v rámci země. Např. se jedná o rozšíření internetových služeb, ale také, především v kontextu veřejné diplomacie, si klade za cíl vytvoření mobilních platforem, které budou podporovat služby cestovního ruchu, ekonomické,

⁷⁵ Politikat e jashtme. *Kryeministria* [online]. [cit. 2018-04-10].

Dostupné z: <https://kryeministria.al/en/program/european-albania-in-the-region-and-worldwide/foreign-policy>

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Qeveria e Republikës së Shqipërisë: Programi qeverisës 2017-2021. *Kryeministria* [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://kryeministria.al/files/PROGRAMI.pdf>

⁷⁸ Republika e Shqipërisë, këshilli i ministrave: Strategjia kombëtare për zhvillim dhe integrim 2015-2020. *Kryeministria* [online]. 2016 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: https://ssl.kryeministria.al/SKZHI_FINAL_QBZ.pdf

vzdělávací atd. ať už v národním nebo širším měřítku.⁷⁹ Veřejná diplomacie má v albánském pojetí pouze deklaratorní charakter, ale reálná strategie a uchopitelné cíle veřejné diplomacie neexistují. Je charakteristická *ad hoc* událostmi, akcemi a prohlášeními, které nejsou systematické. Jednou z příležitostí, jak posílit svoji veřejnou diplomacii, může být zapojení diaspor, která nemusí znamenat jen přísun remitencí, ale také může představovat katalyzátor pro mezinárodní zapojení, zlepšení image země pro diplomatický a ekonomický rozvoj země.

Z tohoto důvodu vzniklo v minulém roce ministerstvo pro diasporu, které sestavilo návrh „Národní strategie pro diasporu a migraci 2018-2024.“⁸⁰ Diaspora by se dle strategie měla zasazovat o veřejnou diplomacii, ale vše je zde opět pojímáno velmi obecně. Např. prohlášení, že aktéři budou podporováni Albánií a jejími institucemi, a že dojde k otevření kulturních center. Ve strategii ale chybí jakákoli specifikace ohledně toho, kde nebo kdy by měly dané kroky být realizovány. Na druhou stranu tato strategie uvádí, že tyto blíže nerozváděné aktivity budou sponzorovány státem v kooperaci s hostující zemí a potenciálními sponzory. Lze říci, že jde o ambiciózní strategii, která je ale zároveň značně rozsáhlá a obecná.

Co se týče kulturní diplomacie, situace je velmi podobná. Kulturní diplomacie je prohlašována za důležitou součást politiky a existuje i silná vůle ji prosazovat. Do dnešních dnů ale v této oblasti neexistuje jednotný přístup nebo strategie. Albánie má hmatatelnou snahu již od roku 2010, což dokazuje vypracování „Strategického a akčního plánu na rozvoj kulturní diplomacie“⁸¹ od španělských konzultantů společnosti Interarts, která je podporovaná španělskou vládou a implementována UNESCO a UNDP. Tento dokument měl sloužit jako nástin pro albánskou vládu, jak si stanovit priority, cíle, jaké nástroje používat a jaké aktéry zapojit. Jednalo se o technickou asistenci, kdy konzultanti měli albánskou vládu provázet v procesu tvorby strategie. Program měl pokračovat i v letech 2011 a 2012, poněvadž rok 2012 byl pro Albánii velmi významným rokem. Albánie oslavila sto let své existence, což mělo představovat příležitost ukázat se světu. Rok 2011 měl sloužit jako testovací rok, kdy měly být

⁷⁹ Strategjia ndërsektoriale: Axbenda dixhitale e Shqipërisë 2015-2020. Ministër shteti për inovacionin dhe administratën publike [online]. 2016 [cit. 2018-04-10].

Dostupné z: https://kryeministria.al/files/pages_files/Strategjia_Axbenda_Dixhitale_e_Shqiperise_2015-2020.pdf
⁸⁰ MINISTER OF STATE ON DIASPORA. *National Strategy on Diaspora and Migration 2018 - 2024: Draft* [online]. [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://www.diaspora.gov.al/wp-content/uploads/2017/12/Strategy-English.pdf>

⁸¹ White paper: Albania: Development of a Cultural Diplomacy Strategy and Action Plan. *Interarts* [online]. Barcelona, 2010 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.al.undp.org/content/dam/albania/docs/white%20paper%20-%20draft%20-%20july%202010%20final.pdf?download>

zahájeny pilotní aktivity.

Už v té době mělo v rámci ministerstva zahraničí vzniknout oddělení pro veřejnou diplomacii, které by mělo na starost implementaci strategie kulturní diplomacie. Z organizačních a finančních důvodů se tak ale nestalo. Tato skutečnost ovlivnila sestavení strategie, protože španělští konzultanti neměli adekvátní protistranu, se kterou by mohli spolupracovat.⁸² V současnosti již úsek pro veřejnou diplomacii existuje, ale jednotný přístup stále nikoli.

K situaci kulturní diplomacie Albánie se v rozhovoru⁸³ z roku 2017 vyjádřil bývalý ministr kultury Luan Zyka, který zdůraznil, že v Albánii berou roli kultury na vědomí, že existuje podpora národní kultury a že podpora Albánců v zahraničí je ústavní povinností. Ústavní povinností je i zvláštní ochrana jazyka podle článku 59 ústavy z roku 1998.⁸⁴ Zyka také uvedl, že Albánie postrádá interinstitucionální spolupráci, diplomatičtí představitelé nejsou aktivní a většinou je potřeba účast členů diaspory. Je naléhavé, aby byla vytvořena školní síť pro výuku albánského jazyka. Albánština je totiž hlavní charakteristikou Albánců a vytváří jejich jedinečnost.

Luan Zyka dále načrtl body, které by měly být pilíři kulturní diplomacie v Albánii a v zásadě jsou přijímány všemi oficiálními představiteli. Ačkoli nejsou nikde explicitně vyjádřeny, je zřejmé, že to jsou hlavní tendence a cíle země a tyto cíle jsou neustále zmiňovány na různých schůzích, mítincích, diskuzních panelech apod.⁸⁵ Důkazem tohoto tvrzení je aktivní účast ať už bývalých nebo současných představitelů albánské politiky na fórech v rámci Institute for Cultural Diplomacy, kde pravidelně přispívají svými projevy. Jedná se např. o bývalé prezidenty, jako Bujar Faik Nishani, Rexhep Meidani, soudce Nejvyššího soudu Xhezair Zaganjoriho a další. Dle výše zmíněných a mnoha dalších Albánie potřebuje především zlepšit svůj zkreslený a poměrně negativní obraz ve světě. Bujar Nishani uvádí, že se země stále drží obraz chudých lidí utíkajících ze země.⁸⁶ Špatný obraz má dalekosáhlý dopad nejen ve světové

⁸² AIGNER, Dietmar. *Albania Mid-Term Evaluation: Culture & Development* [online]. 2011, 53 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z:

<http://www.mdgfund.org/sites/default/files/Albania%20-%20Culture%20-%20Final%20Evaluation%20Report.pdf>

⁸³ ZYKA, Luan. Diaspora dhe diplomacia kulturore. *TemA* [online]. 22.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.gazetatema.net/2017/11/22/diaspora-dhe-diplomacia-kulturore/>

⁸⁴ ALBÁNIE. 1998 CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF ALBANIA. In: . Tirana, ročník 1998, článek 59. Dostupné také z: <https://www.osce.org/albania/41888?download=true>

⁸⁵ ZYKA, Luan. Diaspora dhe diplomacia kulturore. *TemA* [online]. 22.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.gazetatema.net/2017/11/22/diaspora-dhe-diplomacia-kulturore/>

⁸⁶ Western Balkans, from a Theatre of Hatred and Wars into a Chance of Coexistence and Understanding: Challenges and Addresses: Panel Discussion with Bujar Nishani (Former President of Albania). In: *Youtube* [online]. 12.2.2018 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DX9vzm13ZMw>

politice, ale také v sousedních zemích. Je potřeba velké angažovanosti ve vztahu k albánské diaspoře s cílem udržet naživu spojení s vlastí, posílit pozitivní klima vůči zemi a vytvořit mosty spolupráce se zeměmi, ve kterých diaspory žijí. Albánie je také ukázkou vzácného a jedinečného náboženského soužití a měla by umět využít tohoto faktoru ve prospěch spolupráce s věřícími a vytvářet mezinárodní dialog. Albánie by se měla především zaměřit na svoji kulturu a kulturní hodnoty, které jsou jedinečné. Jedná se např. o výše zmíněné náboženské soužití. Bylo by vhodné, aby se Albánie prezentovala jako mezinárodní středisko pro náboženskou koexistenci, neboť zde vedle sebe po staletí žijí katolíci, pravoslavní a muslimové. Je nutná péče o jazyk, který je jedinečný tím, že tvoří slepou větev indoevropských jazyků a patří k těm nejneobvyklejším ve světě.⁸⁷ Z tohoto důvodu by chtěla Albánie založit kulturní centra v zemích s nejvyšším počtem svých občanů, aby se její specifický jazyk i nadále udržoval.

Ruku v ruce s kulturní a veřejnou diplomacií jde také cestovní ruch, kdy Albánie chce mezi domácí i zahraniční veřejností zvýšit povědomí o svém kulturním i přírodním bohatství a zároveň přilákat investice ať už na péči o památky nebo do oblasti služeb. Albánie byla v roce 2017 znovuzvolena do výkonné rady UNESCO, jejíž součástí bude do roku 2021. Skrze UNESCO chce Albánie pokračovat v podpoře a propagování plánů a projektů organizace zaměřených na kooperaci s dalšími zeměmi regionu, především na podporu dobrých sousedských vztahů, kdy se bude rozvíjet vzájemné porozumění a mír.⁸⁸ Také se už léta zasazuje o přijetí Kosova do organizace.⁸⁹

S Kosovem souvisí další cíl a to jeho usmíření se Srbskem, které je důležité pro celý region. Bujar Nishani (bývalý prezident Albánie) připomíná, že historie je historie. Nesmí se na ni zapomínat, aby se podobné věci neděly v budoucnu, ale generace se mění a věří, že region minulost překoná hlavně díky vzájemnému poznání a porozumění.⁹⁰ Nejdůležitějším cílem

⁸⁷ ASU is teaching the uncommon languages needed for diplomacy, security, business. *Arizona State University* [online]. 23.6.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://campus.asu.edu/content/asu-teaching-uncommon-languages-needed-diplomacy-security-business-0>

⁸⁸ Shqipëria rizgjidhet në Këshillin Ekzekutiv të UNESCO-s. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 8.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/shqiperia-rizgjidhet-ne-keshillin-ekzekutiv-te-unesco-s1510225787&page=7>

⁸⁹ Ministri i Punëve të Jashtme, z. Ditmir Bushati priti Drejtoren e Përgjithshme të UNESCO-s Znj. Irina Bokova. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 28.3.2014 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministri-i-puneve-te-jashtme-z-ditmir-bushati-priti-drejtoren-e-pergjithshme-te-unesco-s-znj-irina-bokova?page=51>

⁹⁰ Western Balkans, from a Theatre of Hatred and Wars into a Chance of Coexistence and Understanding: Challenges and Addresses: Panel Discussion with Bujar Nishani (Former President of Albania). In: *Youtube* [online]. 12.2.2018 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DX9vzm13ZMw>

pro země již není vzájemná nenávisť, ale přijetí do Evropské unie. Skrze mládež, generaci, která nepoznala války, chtějí podporovat debaty, vzdělání a vzájemné poznání, aby zavládla harmonie a respekt, protože v negativním klimatu nemůže probíhat kulturní dialog.

Posledním cílem je ochrana práv albánských menšin v sousedních zemích, především v Černé Hoře, Makedonii a Preševské dolině (jižní část Srbska).

3.2 Nástroje veřejné a kulturní diplomacie Albánie

Jak bylo zmíněno výše, veřejná a kulturní diplomacie Albánie jsou charakteristické *ad hoc* událostmi, které nejsou systematicky plánované a často potřebují podporu externích aktérů. Navíc se potýkají s nedostatkem lidského a finančního kapitálu, některé události se kvůli škrtům ruší a z toho důvodu je pro Albánii výhodnějšího spolupráce, ať už bilaterální nebo multilaterální. K nejčastěji využívaným nástrojům patří rozhlasové a televizní vysílání, tištěná média a internet. Albánie vysílá ve svém jazyce především v Řecku a Makedonii, kde žije početná albánská komunita. Média měla přispět ke zviditelnění obzvláště v roce 2012, kdy Albánie oslavila sto let od svého vzniku, nicméně šance nevyužila. Ani světová média jako např. BBC se Albánií příliš nezaobírala. K příležitosti významného jubilea představila pouze oslavu výročí ve fotografické podobě.⁹¹

Po roce 1991 se začala otvírat různá nezávislá nakladatelství, přičemž nejen v Albánii, ale i v Makedonii existuje několik albánských vydavatelství. Knižní sektor se ovšem do dnešních dnů potýká s problémy, jak bude zmíněno níže. Nejen tento sektor, ale i jiné kulturní instituce v Albánii jsou závislé na alternativní finanční podpoře. Jako příklad lze uvést Národní operu a Baletní divadlo, které podepsaly smlouvu se společností Vodafone Albánie, aby jim poskytla sponzorskou podporu.⁹²

Hudební a filmová produkce Albánie není příliš rozsáhlá. Co se týče filmového průmyslu, pro Albánii je esenciální zahraniční spolupráce. V roce 2002 např. uzavřela dohodu s Itálií, se kterou často koprodukuje.⁹³ Jejich posledním významným projektem, který má albánskou

⁹¹ In pictures: Albanians celebrate independence. *BBC: News Europe* [online]. 28.11.2012 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-20530426>

⁹² Public institutions in cultural infrastructure: 7.3 Status and partnerships of public cultural institutions. *Compendium: Cultural policies and* [online]. 18.1.2011 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.culturalpolicies.net/web/albania.php?aid=73>

⁹³ Albania: International cultural co-operation: Public actors and cultural diplomacy. *Compendium: Cultural policies and trends in Europe* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.culturalpolicies.net/web/albania.php?aid=342>

tématiku, je film „Navždy pannou“, který byl v roce 2015 promítán i v České republice v rámci Italského filmového festivalu.⁹⁴ Film představuje divákům zvláštní a unikátní albánský fenomén „burnëshe“. Tento pojem označuje ženy, které žijí jako muži. Jde o tradici, která je v Albánii stále živá, ale udržuje ji už několik málo žen. Jedná se o zvykové právo kanunu, tradičního albánského zákoníku, který také např. zahrnuje krevní mstu apod. Tradice „burnëshe“ znamená, že se žena zřekne své identity pod podmínkou slibu čistoty a pak vystupuje a žije jako muž. Na toto téma napsala disertační práci Ellen Robertson,⁹⁵ která prováděla terénní výzkum a snažila se ženy, které se rozhodly pro tento způsob života, najít a udělat s nimi rozhovor.

K dalším dohodám s Itálií patří dohody v oblasti vzdělávání, kdy mnoho albánských studentů vyjelo za studiem umění do Itálie. Další instituce z oblasti klasické hudby v Itálii, Francii, Německu a Rakousku nabízejí kurzy a stáže pro albánské zpěváky a hudebníky, což mnohým pomáhá začít kariéru v zahraničí.⁹⁶ Albánie kvůli nedostatku financí každoročně snižuje počet kulturních akcí, festivalů apod. Jako člen Rady Evropy, UNESCO a také jako kandidát do EU těží z programů jako je PHARE a CARDS. Je členem Frankofonní komunity, odkud také plyne přímá a nepřímá podpora od francouzské vlády. Kulturní výměny v rámci regionu se stále zlepšují, pořádají se kulturní festivaly, společné knižní veletrhy, koncerty apod.

Příkladem fungujícího mezinárodního interkulturního dialogu je mezinárodní divadelní festival „Butrinti 2000“, který byl ale v roce 2014 dočasně přerušen kvůli nedostatku financí.⁹⁷ Jinak je festival považován za jeden z nejdůležitějších v Albánii a koná se každoročně v červenci. Tento festival se zároveň snaží o propagaci kulturního a cestovního ruchu v Albánii (Butrint je jedno ze tří míst, které je zapsáno na seznamu UNESCO). Dalšími příklady jsou Tiranský filmový festival, který se ovšem soustředí na albánsky mluvící minority z okolních zemí a diaspory; Mezinárodní výstava „Onufri“ v Tiraně; Mezinárodní operní festival v Tiraně; Mezinárodní festival experimentálního divadla v Elbasanu; Divadelní festival v Korçë; Bienále v Tiraně a Mezinárodní festival poezie „Poeteka“ v Drači. Problémem ovšem je, že ačkoli festivaly obsahují název „mezinárodní“, žádný z nich, kromě toho butrintského, nemá mezinárodní renomé.

⁹⁴ *Festival italského filmu 2015 Praha* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://goout.net/cs/festivaly/festival-italskeho-filmu-2015-praha/aqwfb/>

⁹⁵ Osobní kontakt autorky s Ellen Robertson v Kosovu v roce 2015

⁹⁶ Albania: International cultural co-operation: Public actors and cultural diplomacy. *Compendium: Cultural policies and trends in Europe*

⁹⁷ ISMAILAJ, Atila. Butrint theatre festival makes comeback. *Agjencia Telegrafike Shqiptare* [online]. 14.7.2015 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://arkiva.ata.gov.al:8080/butrint-theatre-festival-makes-comeback/>

Mezi regionálně známé festivaly patří Mezinárodní knižní veletrh v Tiraně, který se koná každý rok v listopadu a účastní se ho především lidé z Řecka, Itálie, Makedonie, Černé Hory, Kosova a Francie. Hlavním cílem veletrhu je představit nejnovější publikace v Albánii a překlady albánských děl do jiných jazyků. Pořadatelé zdůrazňují, že veletrh spojuje autory, vydavatele, čtenáře, překladatele, média a další, s cílem vytvořit a rozvinut mezi nimi kontakty. Také slouží k tomu, aby podpořil obyvatelstvo k četbě, obzvláště mládež, která žije v podmínkách a systému nedostatku knižní distribuce v zemi.⁹⁸ K tomuto tématu se vztahuje velká kritika a kontroverze. Zákon o ochraně duševního vlastnictví byl představen v roce 1993 a v roce 1994 podepsala Albánie Bernskou úmluvu o ochraně literárních a uměleckých děl. V dobách komunismu totiž neexistovala zákonná úprava této problematiky, což vedlo k neobvyklým situacím. Např. nejznámější a nejprekládanější albánský spisovatel Ismail Kadare nedostával od albánské vlády provize za jeho vlastní díla. Autorům bylo za první dílo dáno 5 % ze zisku, 4 % za druhé atd. Tímto způsobem špatně nastavené podmínky odrazovaly a odrazují spisovatele a také překladatele. Albánie se potýká s velmi rozšířeným pirátstvím a ochrana duševního vlastnictví není dodnes dostatečná, ačkoli byl v roce 2016 přijat parlamentem nový zákon na jeho ochranu.⁹⁹ V České republice není situace jiná. Pro překlad děl albánských autorů zde nejsou kvalifikováni překladatelé a kvůli přístupu albánské strany překladatelé ani nejsou motivováni k tomu, aby si svůj jazykový repertoár rozšířili právě o albánštinu.¹⁰⁰

Na Balkánském poloostrově jsou oblíbené folklorní festivaly. Národní folklorní festival v Gjirokastře patří k těm nejznámějším. Koná se každé čtyři roky již od roku 1968 a účastní se ho především Albánci, buď místní, z okolních balkánských zemí, nebo i ti z diaspory a rovněž Arbëreshové¹⁰¹ z jižní Itálie. Poslední festival se konal v roce 2015 a je specifický tím, že se zde musí prezentovat originální dílo, ať už jde o píseň, tanec nebo hru na hudební nástroj, které nikdy předtím nebylo představeno. Národní festival iso-polyfonie ve Vloře je významným propagátorem jednoho z nejoriginálnějších prvků albánské folklorní hudby – iso-polyfonie. Jedná se o specifický druh zpěvu, který je zapsán na seznamu nemotného dědictví UNESCO. Festival

⁹⁸ 20th Book Fair "Tirana 2017". *Albania: go your own way* [online]. 2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: http://albania.al/event/78/panairi_i_20_i_librit_tirana_2017/

⁹⁹ General legislation: 5.1.7 Copyright provisions. *Compendium: Cultural policies and trends in Europe* [online]. 18.1.2011 [cit. 2018-04-14].

Dostupné z: <https://www.culturalpolicies.net/web/albania.php?aid=517&ycc=200&Terms=kadare>

¹⁰⁰ Osobní rozhovor s doktorkou Orkidou Borshi, garantkou albanologie na katedře jihovýchodoevropských studií Univerzity Karlovy, která překládala dílo Ismaila Kadareho „Kdo přivezl Doruntinu“.

¹⁰¹ Arbëreshové viz. kapitola 3.3

iso-polyfonie nejen pomáhá propagovat polyfonii v regionu, ale také tím udržuje tradici a rozvoj tohoto druhu zpěvu.¹⁰² Ne každý kulturní projev je ale přijatelný pro jiné národy. Nejen albánský, ale obecně balkánský folklor je charakteristický nacionalismem, což poškozuje kulturní diplomacii. Jako příklad lze uvést koncert v řecké Soluni, kdy muselo být odstraněno několik písni, protože by byly pro publikum nepřijatelné.¹⁰³

Albánie stále hraje konstruktivní a proaktivní roli v několika regionálních iniciativách jako např. Jihovýchodoevropský kooperační proces, Jadransko-jónská iniciativa, Strategie EU pro jadranský a jónský region, Středoevropská iniciativa, Šestka západního Balkánu a Regionální iniciativa pro migraci a azyl. Všechna tato uskupení nabízí možnosti pro rozvoj kulturní spolupráce a různých přeshraničních projektů a také možnost pro rozvoj mezinárodní sítě a přístupu k financování kulturního sektoru. Existuje silná kooperace mezi Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Kosovem, Černou Horou a Makedonií. Diplomatické vztahy se Srbskem se znormalizovaly a rozvíjí se pozitivní vztah s Řeckem (hlavně díky národnostní menšině).¹⁰⁴

Diaspora je pro Albánii velmi důležitá a z toho důvodu bylo v roce 2017 založeno Ministerstvo pro diasporu, které má na starost její zapojení do chodu Albánie. Vláda v Tiraně obzvlášť usiluje o zapojení diaspory do sociálního a ekonomického rozvoje země a zapojení prominentních postav diaspory, jako přirozených promotérů hodnot země.¹⁰⁵ Prezident Meta zdůraznil, že Albánci v zahraničí mají stejný potenciál jako ti uvnitř země, protože naneštěstí ti nejkvalifikovanější obyvatelé žijí v zahraničí a lepší vztah s nimi by měl pozitivně ovlivnit podporu země v zahraničí.¹⁰⁶ Představitelé Albánie mají snahu se scházet s komunitou tak často, jak jim jejich síly dovolí. Jednou z posledních návštěv byla návštěva v Ioánnině, již se zúčastnil ministr zahraničí Ditmir Bushati a ministryně kultury Mirela Kumbaro. Podle Bushatiho musí mít

¹⁰² Cultural activities: National Festival of Folklore. *Albania: go your own way* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://albania.al/article/17/events/>

¹⁰³ ZYKA, Luan. Diaspora dhe diplomacia kulturore. *TemA* [online]. 22.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.gazetatema.net/2017/11/22/diaspora-dhe-diplomacia-kulturore/>

¹⁰⁴ KERN, Philippe. A Cultural Strategy for Albania: Implanting the Cultural Bug. In: *KEA: European Affairs* [online]. Council of Europe, 1.3.2018. [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/a-cultural-strategy-for-albania-implanting-the-cultural-bug/1680794665>. S. 6.

¹⁰⁵ Lançohet Programi “Angazhimi i Diasporës shqiptare në zhvillimin social dhe ekonomik të Shqipërisë”. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 5.3.2018 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/lancohet-programi-angazhimi-i-diaspores-shqiptare-ne-zhvillimin-social-dhe-ekonomik-te-shqiperise&page=2>

¹⁰⁶ Pse Shqipëria tani? – Dita e dytë e takimit të Ambasadorëve të R.Sh në botë mbi ridimensionimin e diplomacisë ekonomike shqiptare. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 18.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/pse-shqiperia-tani-dita-e-dyte-e-takimit-te-ambasadoreve-te-r-sh-ne-bote-mbi-ridimensionimin-e-diplomacise-ekonomike-shqiptare1511086135&page=7>

Albánci v zahraničí silný hlas, a proto je vláda odhodlaná zavést systém, který usnadní emigrantům hlasovat, čímž podpoří situaci v zemi.¹⁰⁷

Jako další nástroj, který Albánie využívá, lze zmínit např. projekt „Colours of Albania“. Jde o iniciativu, která se stala každoroční tradicí jakožto nová forma propagace Albánie, proplétající diplomacii s digitalizací, mládeží a nového se starým. Podle ministra zahraničí Bushatiho iniciativa prezentuje opravdovou Albánii plnou života. Tento projekt je důležitý pro změnu vnímání, narativu a myšlenek, které mohou vytvořit příležitost pro ekonomický růst, kooperaci a progres. Pro ministryni kultury Kumbaro projekt představuje jednu z nejdůležitějších aktivit kulturní diplomacie. Z vystavených fotek pak vzniká putovní výstava, která je prezentována na albánských velvyslanectvích.¹⁰⁸

Na ukázkou vzájemného soužití různých náboženství se konají akce k různým příležitostem. Např. v roce 2016 byla v rámci 25. výročí vzniku diplomatických vztahů mezi Albánií a Svatým stolicem v prostorách Ministerstva zahraničních věcí uspořádána konference ve spolupráci s Apoštolskou nunciaturou a Institutem filozofie a teologie ve Skadaru. Zvláštní vyslanec Svatého stolce, monsignor Diego Carusero, uvedl, že rok 2016 byl albánským rokem, který byl korunován kanonizací albánské dcery Matky Terezy, blahorečením 38 mučedníků z komunistické éry a udělením titulu kardinála donu Ernestu Troshaniov, přičemž jde o tři skutečnosti, které představují zdroj hrdosti pro všechny Albánce.¹⁰⁹ V tom samém roce uspořádal ministr Bushati iftar večeri k počtu svatého měsíce ramadánu, což se již stalo tradicí, kdy jsou zvaní představitelé muslimské komunity, zástupci vlády a diplomatický sbor. Bushati uvedl, že v zemi jsou oslavy svatého měsíce ramadánu tradicí společně s Vánocemi, Velikonocemi nebo dnem Ashura. Albánie dle jeho slov není materiálně bohatou zemí, ale duchovní hojnost může a musí být přidanou hodnotou pro společnosti zemí EU, o jejíž členství usiluje.¹¹⁰

¹⁰⁷ *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 5.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministrat-bushati-dhe-kumbaro-takojne-komunitetin-shqiptar-ne-janine&page=8>

¹⁰⁸ *Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme* mbylli edicionin e tretë të nismës “Ngjyrat e Shqipërisë” (Colours of Albania). *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 26.10.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministria-per-evropen-dhe-punet-e-jashtme-mbylli-edicionin-e-trete-te-nismes-ngjyrat-e-shqiperise-colours-of-albania1509102727&page=8>

¹⁰⁹ 25 vjet marrëdhënie diplomatike Shqipëri - Seli e Shenjtë. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 2.12.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/25-vjet-marredhenie-diplomatike-shqiperi-seli-e-shenjte?page=17>

¹¹⁰ Ministri i Jashtëm Ditmir Bushati shtron darkë iftar për besimtarët myslimanë. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 27.6.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministri-i-jashtem-ditmir-bushati-shtron-darke-iftar-per-besimtaret-myslimane?page=22>

Albánie samozřejmě využívá i dalších nástrojů, jako jsou různé výstavy, zahraniční festivaly nebo koncerty. V roce 2014 byl např. v Carnegie Hall v New Yorku uspořádán koncert s názvem „Večer s albánskou klasickou hudbou“. Jednalo se o akci, jíž se zúčastnili zástupci diplomatického sboru OSN, funkcionáři New Yorku a také klíčové osobnosti newyorského života, přátelé Albánie a zástupci albánské komunity ve Spojených státech.¹¹¹

V roce 2018 je nejvýraznějším nástrojem uspořádání kulturního roku Albánie-Rakousko.¹¹² Tato kulturní událost bude čítat na sto akcí – koncertů, divadelních a tanečních představení, filmové projekce, výstavy a novinářské projekty. Akce se budou konat v obou zemích. Kulturní rok má za cíl rozšířit a prohloubit kulturní vazby mezi Rakouskem a Albánií a vzájemně přiblížit kulturu veřejnosti. Spolupráce by měla vyústit v mezikulturní výměnu mezi oběma zeměmi na dlouhodobé bázi.

3.3 Aktéři albánské veřejné a kulturní diplomacie

Klíčovými aktéry veřejné a kulturní diplomacie v Albánii jsou ministerstva, a to především Ministerstvo pro Evropu a zahraniční věci, Ministerstvo kultury a Ministerstvo diaspor. Za aktéry je ovšem považováno širší spektrum účastníků, kteří mají pro Albánii velkou relevanci. Jedním z nejdůležitějších aktérů je albánská diaspora, která má plnit roli kulturního vyslance země v zahraničí, propagovat její hodnoty a pokud možno zajistit příliv investic. Dalšími aktéry jsou zahraniční mise, kulturní instituce, známé osobnosti atd.

Ministerstvo pro Evropu a zahraniční věci

Ministerstvo zahraničních věcí Albánie spolu s Odborem pro ekonomickou a veřejnou diplomacii je hlavním aktérem ve sféře veřejné a kulturní diplomacie a zároveň ústředním orgánem státní správy pro oblast zahraniční politiky. Hlavní náplní jeho činnosti je zabezpečení vztahů mezi Albánií a jinými státy, mezinárodními organizacemi a různými integračními uskupeními.

Vytváří koncepci zahraniční politiky a zároveň koordinuje aktivity založené na bilaterální

¹¹¹ Carnegie Hall kumbon nën tingujt dhe zërat e muzikës klasike shqiptare. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 18.6.2014 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/carnegie-hall-kumbon-nen-tingujt-dhe-zerat-e-muzikes-klasike-shqiptare?page=47>

¹¹² Opening of 'Cultural Year Austria – Albania 2018'. *Europe Integration: Federal Ministry Republic of Austria* [online]. 24.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.bmeia.gv.at/en/the-ministry/press/announcements/2017/11/opening-of-cultural-year-austria-albania-2018/>

i multilaterální spolupráci a řídí činnost zastupitelských úřadů v zahraničí, na které v poslední době apeluje, aby posílily spolupráci s albánskou menšinou. Pořádá pravidelné mítinky, kdy se snaží o redefinování albánské veřejné a kulturní diplomacie, probírá nové reformy, přístupy a způsoby, jak zlepšit image Albánie v zahraničí. Ministerstvo na toto téma pořádá různé semináře, na kterých se spolupodílí Diplomatická akademie a jiné útvary. Odbor pro ekonomickou a veřejnou diplomacii prozatím nevedl větší projekty než Colours of Albania a Expo Milán v roce 2015. Od roku 2015 je hlavou Odboru Donika Hoxha.

Ministerstvo kultury

Veřejnou a kulturní diplomacii aktivně podporuje i Ministerstvo kultury a jeho současná ministryně Mirela Kumbaro. Její náměstkyní byla jmenována Valbona Shujaku, která má zkušenosti s řízením kulturní politiky v Kosovu. Ministerstvo se ve své činnosti věnuje nejen domácím záležitostem, ale také mezinárodnímu přesahu albánské kultury a evropské dimenzi kulturní politiky.

Ministerstvo vydalo v roce 2017 kulturní report, kde jsou jmenovány projekty, které podporuje. Jedná se o různé sféry kultury, které jsou často podpořeny zahraničními investory, především v oblasti kulturního dědictví.¹¹³ Mezi sponzory kulturního dědictví patří Evropská banka pro obnovu a rozvoj, která v tomto roce vydá akční plán, který by měl vybrat užší seznam projektů, na které se v zemi zaměří. Albánie se do jisté míry účastní i programu Kreativní Evropy, ale z poslední zprávy Evropské komise, která má celkem 95 stran, jsou Albánii věnovány pouhé tři řádky.¹¹⁴ V rámci Ministerstva kultury neexistuje orgán, který by reprezentoval kulturní sektor na národní úrovni. Ministerstvo má programy spolupráce se zeměmi regionu, jenže potřebuje rozvinout kapacity kulturního sektoru, aby bylo schopné organizovat a řídit kulturní projekty. Albánská kultura patří k těm nejméně financovaným v Evropě, její rozpočet tvoří méně než 0,3 % národního rozpočtu.¹¹⁵ Ambicí ministryně je učinit kulturu jedním z centrálních bodů v rozvoji Albánie a vyvinout program v rámci kulturní diplomacie, který podpoří výměnu a mobilitu a umělců a podnikatelů. Ministryně také usiluje o podepsání smluv s různými kulturními institucemi, které poskytují významné granty. Jedná se např. o British Council, Goethe Institut či Institut Français.

¹¹³ KERN, Philippe. *A Cultural Strategy for Albania: Implanting the Cultural Bug*, s. 5.

¹¹⁴ Ibid. s. 6

¹¹⁵ Ibid. s. 9

Ministerstvo diaspor

Ministerstvo diaspor vzniklo v září 2017 v reakci na nutnost zlepšování vztahů s krajany žijícími ve světě. Prvním ministrem s bohatou politickou zkušeností se stal Pandeli Majko. V minulosti se albánské diaspoře nedostávalo příliš pozornosti ani institucionální podpory. Založení Ministerstva předcházely série mítinků a summit, kde měla být sestavena strategie. První summit albánské diaspor, jehož se aktivně účastnilo velké množství Albánců ze Spojených států, se konal v listopadu 2016 v Tiraně. Ministr zahraničí Bushati na summitu vyjádřil odhodlání zaregistrovat všechny Albánce žijící v zahraničí a dát jim možnost volit odkudkoli v nadcházejících parlamentních volbách v roce 2021.¹¹⁶ Ministerstvo i strategie jsou nové, tudíž je na zhodnocení jejich působení prozatím brzy. Vůbec vznik samostatné jednotky zodpovědné za krajany v zahraničí je velmi zásadním krokem a snad povede ke zlepšení albánské image.

Ministerstvo školství, sportu a mládeže

Role Ministerstva školství tkví především ve výuce jazyka a ve zprostředkování výměnných studijních pobytů pro studenty a učitele. Důležitou součástí agendy je také navazování institucionální spolupráce ve vědě a výzkumu. Ministerstvo podporuje výměnné programy, jako je Erasmus. Výuka albánštiny je relevantní především v zemích s početnou diasporou a je považována za důležitou pro udržování a posilování albánské národní identity. Za tímto účelem jsou od roku 2011 vydávány učebnice, které studenty seznamují nejen s jazykem, ale i kulturou. Ministerstvo v tomto ohledu spolupracuje od roku 2015 s Kosovem, kdy obě země podepsaly smlouvu o společné organizaci výuky. Spolupráce vyústila ve vyšší počet zemí nabízejících výuku albánštiny v jejich institutech. Společně také podporují školy, které se věnují výuce albánštiny dobrovolně, a do budoucna chtějí uzavřít mezivládní dohody o výuce jazyka jako volitelného předmětu ve Skandinávských zemích, některých regionech

¹¹⁶ Bushati takon Diasporën Shqiptare në New York: qeveria shqiptare e angazhuar për jetësimin e një marrëdhënie të re me shqiptarët jashtë atdheut. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 23.9.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/bushati-takon-diasporen-shqiptare-ne-new-york-qeveria-shqiptare-e-angazhuar-per-jetesimin-e-nje-marredhenie-te-re-me-shqiptaret-jashte-atdheut1506437574&page=9>

Německa a Švýcarska a taktéž Itálie, kde žijí Arbëreshové.¹¹⁷

Na tiranské univerzitě se pro zahraniční studenty také pořádá letní škola albánského jazyka, již se účastní i čeští studenti z Univerzity Karlovy. Letní škola trvá měsíc a studentům je hrazeno plné školné. Dohoda mezi Českou republikou a Albánií byla smluvena na roky 2015-2018.¹¹⁸

Velvyslanectví

Albánie má ve světě celkem padesát velvyslanectví. Každé jednotlivé velvyslanectví na svých webových stránkách propaguje albánský cestovní ruch a investování do země. Všechny ambasády také odkazují na web Albania.al. Jedná se o webovou platformu založenou v roce 2014 Agenturou pro cestovní ruch v Albánii, která představuje nejen místa k navštívení, ale také zvyky, folklor, odkazuje na různé akce a píše o albánské kuchyni. Premiér Edi Rama na diplomatických setkáních několikrát žádal, aby velvyslanci podporovali ekonomický růst země a zaměřili se na její diasporu, protože představují aktivum země. Je také vyžadována aktivní účast velvyslanců v procesu tvorby nového přístupu v diplomacii.¹¹⁹

Diaspora

Jak již bylo v textu opakovaně zmíněno, velmi důležitou roli ve veřejné a kulturní diplomacii hraje albánská diaspora. V Albánii jí instituce původně nevěnovaly tolik pozornosti, ale po vzoru Kosova uznaly, že diaspora je klíčem pro zlepšení image země a také pro budování mezikulturních mostů mezi Albánií a zeměmi, kde albánská diaspora žije.

Albánie, podobně jako jiné země Balkánu, trpí značným trendem v oblasti vystěhovalectví. Mladí lidé v zemi nevidí perspektivu a jejich životní úroveň je nízká i přes proces modernizace a transformace, který Albánie zažívá od pádu komunismu. Albánie je díky diaspoře velkým příjemcem remitencí. Bujar Nishani, bývalý prezident Albánie, prohlásil, že role

¹¹⁷ *Language Education Policy Profile: ALBANIA: Country Report* [online]. Tirana: Ministria e arsimit dhe sportit, 2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Albania%20-%20Country%20Report%20%202016.pdf>

¹¹⁸ Czech students participate at the Summer School of Albanian language in Tirana. *Embassy of the Czech Republic in Tirana* [online]. 26.09.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/tirana/en/bilateral_relations/cultural_affairs/czech_students_participate_at_the_summer.html

¹¹⁹ Kryeministri Rama: Diplomacia shqiptare jo vetëm konsumatore por edhe kontributore në rritjen ekonomike të vendit. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 19.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/kryeministri-rama-diplomacia-shqiptare-jo-vetem-konsumatore-por-edhe-kontributore-ne-rritjen-ekonomike-te-vendit1511274473&page=7>

diaspory se musí posílit a také uvedl, že je třeba podporovat Albánce žijící v zahraničí v jejich případném návratu do země. V roce 2008 přijímal Nishani (tehdy ve funkci ministra vnitra) mnoho reportů, které uváděly, že se Albánci vraceli do země se společníky a zakládali především malé a střední firmy, přičemž tento trend je žádoucí a je třeba ho více podpořit.¹²⁰

Arbëreshové

Arberešové nebo také Italoalbánci jsou příslušníky národnostní menšiny žijící převážně na jihu Itálie v oblasti Kalábrie a také na Sicílii. Jsou to původem křesťanští uprchlíci, kteří se začali usazovat v Itálii na konci 15. století, kdy na Balkáně začal převládat osmanský živel. Jsou uchovateli původní středověké albánštiny, tradic a zvyků, které ovšem byly v průběhu staletí ovlivněny místem působitě.

V Itálii disponují zvláštním postavením a mají rozsáhlou kulturní autonomii. Spousta představitelů prvního albánského národního obrození má arberéšský původ. Současní Arberešové se do země původu často vracejí a pojítkem mezi všemi Albánci (a Arbereši) je postava Gjerga Kastrioty Skanderbega, který byl posledním obranným valem proti Osmanům a vyjednal spojenectví s Neapolským královstvím, aby se původní albánská křesťanská šlechta mohla bezpečně přepravit a usadit v Itálii. Zde je vidět ona náboženská tolerance, kterou Albánie vyzdvihuje. Skanderbeg, ač křesťanský bojovník, je národním symbolem v zemi, kterou většina Evropy považuje za čistě muslimskou.

Veřejnost

Role veřejnosti je pojímána v širokém slova smyslu. Albánští političtí představitelé chtějí především zvýšit zájem o albánskou kulturu u vlastních občanů a pěstovat v nich hrdost na historii a krásy, které země nabízí.

Albánie se začala aktivně angažovat ve Dnech evropského dědictví, což je akce, která představuje společnou aktivitu Rady Evropy a Evropské komise. V minulém roce se v rámci programu pořádaly kulturní návštěvy, vědecká sezení, taneční představení, tematické výstavy a mnoho dalších aktivit. Jedním z cílů akce bylo poučit mládež o důležitosti kulturního dědictví

¹²⁰ Western Balkans, from a Theatre of Hatred and Wars into a Chance of Coexistence and Understanding: Challenges and Addresses: Panel Discussion with Bujar Nishani (Former President of Albania). In: *Youtube* [online]. 12.2.2018 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DX9vzm13ZMw>

a povzbudit je k poznání, ochraně a péči o společné bohatství.¹²¹

Mládeži se představitelé chtějí obzvlášť věnovat, a proto pořádají různé soutěže, ať už zmíněnou Colours of Albania, nebo také „Wiki akademii“, kdy šlo o zapojení mladých lidí do propagace Albánie.¹²² Na tomto projektu spolupracovalo Ministerstvo zahraničí spolu s norskou ambasádou v Albánii a British Council. Cílem bylo propagování kulturních, turistických a historických reálií na Wikipedii. Využití internetu je v Albánii považováno za nejrychlejší a nejúčinnější nástroj pro změnu image země.

Kulturní instituty

Albánie nemá vlastní, státem podporované kulturní instituty, což ovšem neznamená, že neexistují. Příkladem je například Institut pro veřejnou diplomacii založený v roce 2014. Je to nevládní nezávislá organizace, která si klade za cíl rozšířit akademický výzkum, profesionální praxi a prosazení veřejné diplomacie v Albánii. Usiluje o rozšíření tématu veřejné diplomacie do albánské literatury a samozřejmě také o prosazení dobrého obrazu země v zahraničí. Chce představovat primární zdroj informací o veřejné diplomacii v Albánii. Zakladatelem a ředitelem institutu je Xhaferr Rakiplari.¹²³

Dalšími příklady jsou kulturní instituty působící ve Spojených státech amerických. Albanian Institute New York byl založen v roce 2014 a slouží jako umělecká a vzdělávací platforma. Škála aktivit, které institut nabízí, je široká. Zabývá se hudbou, literaturou, filmem, mezikulturním dialogem a dalším.¹²⁴ Albánské centrum kulturní diplomacie je nezávislou institucí, která působí v Americe a také Francii. Ve svém prohlášení se ovšem otevřeně hlásí k případné podpoře ze strany zahraničních nebo albánských investorů, kteří by přijali roli centra jako střediska pro podporu albánské kultury, umění a bratrství v náboženství. Cílem centra je podpora bohaté albánské kultury, která si v očích jeho zaměstnanců zaslouží pozornost. Albánské centrum kulturní diplomacie rovněž podporuje smíření mezi balkánskými zeměmi

¹²¹ Have a Glimpse on the Celebrations of Heritage and Nature in Albania. *European Heritage Days* [online]. 2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.europeanheritagedays.com/EHD-Programme/Press-Corner/News/Have-a-Glimpse-on-the-Celebrations-of-Heritage-and-Nature-in-Albania>

¹²² MEPJ përmbyll projektin “Wiki Academy Albania – Shqipëria dixhitale” – të rinjtë të angazhuar në promovimin e Shqipërisë. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 20.12.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/mepj-permbyll-projektin-wiki-academy-albania-shqiperia-dixhitale-te-rinjte-te-angazhuar-ne-promovimin-e-shqiperise1513845790&page=5>

¹²³ RAKIPLARI, Xhaferr. Albanian Institute for Public Diplomacy: About us. *LinkedIn* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.linkedin.com/company/institute-for-public-diplomacy-and-strategic-communication>

¹²⁴ *Albanian Institute New York: About us* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.albanianinstitute.org/about/>

skrze kulturu a literaturu, kterou považuje za důležitý komponent, a proto chce podpořit publikování albánské literatury v angličtině a francouzštině.¹²⁵

Znamé osobnosti

Jako poslední aktéry lze zmínit některé osobnosti albánského veřejného života. Jednou z nejvýznamnějších osobností, ačkoli již není mezi živými, je Matka Tereza. K jejímu odkazu se hlásí mnoho Albánců. Významným propagátorem albánského jazyka a kultury byl Robert Elsie, který se zasloužil o překlad mnoha děl a tlumočil i soudní proces se Slobodanem Miloševićem. Elsie zemřel v říjnu 2017, čímž albánská lingvistika utrpěla velkou ztrátu.

Dalšími osobnostmi, které přispívají do veřejné a kulturní diplomacie jsou zpěvačka Bebe Rexha, která se sice narodila ve Spojených státech, ale je albánského původu. Dále to je podle ministra Bushatiho albánský národní fotbalový tým, kterému byly po kvalifikaci na Mistrovství Evropy v roce 2016 poskytnuty diplomatické pasy jako důkaz uznání a ocenění.¹²⁶

Zajímavým a na Balkáně obecně rozšířeným fenoménem je pátrání po původu celebrit. Výjimkou není ani Albánie, která považuje takřka za vlastní například herce Roberta De Nira, který svůj údajný albánský původ zmínil na festivalu v San Remu, dále herečku Sandru Bullock nebo herce Jamese Belushiho a mnoho dalších.¹²⁷

¹²⁵ *Our Philosophy: Every Culture is valid - Albanian Culture is rich and deserves to be known* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.albanianculturaldiplomacy.org/philosophy/>

¹²⁶ Ministri Bushati pret në MPJ ekipin e Kombëtares shqiptare të Futbollit. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 27.6.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministri-bushati-pret-ne-mpj-ekipin-e-kombetares-shqiptare-te-futbollit?page=22>

¹²⁷ Most famous Albanians in the World. *Oculus News* [online]. 3.9.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.ocnal.com/2016/09/most-famous-albanians-in-world.html>

4. KOSOVO

4.1 Strategie a cíle veřejné a kulturní diplomacie Kosova

Po letech konfliktní historie je novým scénářem pro Kosovo zlepšení své image před mezinárodním společenstvím. Kosovo jako nová země čítá pouhých pětadvacet velvyslanectví. Limitovaná diplomatická služba a její tradiční metody tudíž ztěžují snahu o lepší reputaci země. Veřejná diplomacie je v tomto případě nezbytným a nepostradatelným nástrojem pro usnadnění a podpoření procesu budování dobrého jména nového státu jako je Kosovo.

Kosovská zahraniční politika je charakteristická institucionálním přesahem, nedostatkem koordinace a osobní mezistranickou rivalitou. Deset let po vyhlášení samostatného Kosova je proces budování nezávislých zahraničněpolitických mechanismů bráněno politickými a materiálními omezeními.¹²⁸

I přes všechny překážky má Kosovo veřejnou a částečně i kulturní diplomacii jako součást svojí vládní strategie. Hlavním cílem programu 2015-2018¹²⁹ je i nadále podporovat reálný a moderní obraz země, kulturu a identitu skrze veřejnou a kulturní diplomacii. Cílem je také zvýšit kulturní a lidský vliv na regionální a mezinárodní úrovni.

Kosovská vláda by se měla držet započatých iniciativ pro veřejnou diplomacii. Tyto iniciativy jsou rozděleny podle cílů, jimiž jsou zaprvé lobbování v zemích, které ještě neuznaly Kosovo, a zadruhé podpora cestovního ruchu a kosovského brandu v zahraničí za účelem zvýšení zahraničních investic v zemi. S využitím možností internetu a digitální diplomacie chce Kosovo vytvořit nový strategický dokument, který by měl pozměnit image Kosova jakožto post-nezávislé země. Nová image by měla Kosovo prezentovat jako moderní a otevřenou zemi, která má potenciál pro cestovní ruch a investice. Všechny kosovské instituce mají ve svých prostorách využívat bannerů na propagaci turizmu a investic. Hlavními představiteli v tomto ohledu jsou zahraniční diplomatické mise, které by v tomto měly hrát důležitou roli a svoji zemi prosazovat.¹³⁰ Strategická implementace veřejné diplomacie by měla zahrnovat všechny členy společnosti, samozřejmě také stát, nezávislé instituce, podniky, občanské společnosti a další, jako např. zahraniční experty nebo zahraniční firmy. Snaha o kvalitní veřejnou diplomacii by měla být

¹²⁸ KRASNIQI, Gëzim. *Lufta e Kosovës për Njohje Ndërkombëtare* [online]. 24.11.2016 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://kallxo.com/gjnk/lufta-e-kosoves-per-njohje-nderkombetare/>

¹²⁹ *Republika e Kosovës: Programi i qeverisë së Republikës së Kosovës 2015-2018*. Priština, 2015. Dostupné také z: <http://levizjafol.org/wp-content/uploads/2015/03/Draft-Programi-i-Qeverise-se-Kosoves-2015-1018-Pjesa-1.pdf>

¹³⁰ Ibid.

podpořena uvážlivým rozpočtem, který musí unést břímě nového způsobu prezentace země, nových kampaní a zároveň přitáhnout přímé zahraniční investice. Cílem je též vyhnout se politizaci, a to prostřednictvím nezávislé agentury nebo meziministerského týmu, které na proces implementace strategie dohlédnou. Na procesu by se měli podílet i různí nezávislí experti, zahraniční politici, firmy a diplomaté.¹³¹

Světově proslulé kosovské osobnosti, umělci a sportovci by měli být také zapojeni do této iniciativy a podporovat zemi jako ti „nejlepší vyslanci země“. Jejich prostřednictvím lze prezentovat to nejlepší z Kosova v očích zahraničního publika.

V rámci veřejné diplomacie by i nadále měla figurovat kampaň digitální diplomacie. Mělo by se zahrnout více obyvatel Kosova a komukoli, kdo pojede na soukromou nebo oficiální cestu, by se měly poskytnout brožury nebo jiná forma propagačního materiálu na prezentaci Kosova. Mládež zůstává prioritní cílovou skupinou, která má nejlepší přehled i přístup do světa internetu, skrze který mají o Kosovu vysílat do světa pozitivní zprávy.

Podle mnoha studií by se Kosovo mělo propagovat jako ekoturistický stát a mělo by se zaměřit na produkci bioproduktů. Díky svému klimatu, přírodě a také třeba termálním lázním se může soustředit na tento segment cestovního ruchu – tedy na horskou turistiku, lázeňství apod. Mimořádnou možnost pro Kosovo představuje svět sportu a kultury. Cílem je začlenění Kosova do organizací, přičemž prostřednictvím sportovců, umělců a dalších by se měly propagovat kosovské hodnoty ve světě.

Strategickým krokem je vytvoření databáze, která bude v rámci Kosova a jeho diaspory zahrnovat profily jednotlivců s velkým potenciálem. Databáze by se měla zaměřit na identifikaci osobností z různých sfér (podnikatelská, sportovní, kulturní, vědecká, technická a další). Vytvoření databáze má proběhnout jak nejrychleji to bude možné.¹³²

Dalším bodem kosovské strategie je zakládání kulturních center v různých zemích. Diaspora má pro Kosovo velký význam a z tohoto důvodu se jí chce země naplno věnovat, obzvlášť v oblasti kultury. Kromě podpory kulturních aktivit diaspory chce vláda založit minimálně pět kosovských kulturních center v místech s nejvyšší koncentrací emigrantů z Kosova.¹³³

¹³¹ *Republika e Kosovës: Programi i qeverisë së Republikës së Kosovës 2015-2018*. Priština, 2015. Dostupné také z: <http://levizjafol.org/wp-content/uploads/2015/03/Draft-Programi-i-Qeverise-se-Kosoves-2015-1018-Pjesa-1.pdf>

¹³² Ibid.

¹³³ Ibid.

Na tento dokument plynule navazuje nový vládní strategický dokument na roky 2017-2021 publikovaný v září 2017.¹³⁴ Veřejná diplomacie hraje stále relevantní roli v zahraniční politice Kosova. Dokument hlásí, že posilování mezinárodní subjektivity Kosova zůstává prioritním cílem. Dalšími cíli jsou členství v regionálních a mezinárodních organizacích a přilákání přímých investic do země. Kosovská politika se bude zakládat na šíření hodnot jako je svoboda, mír a kooperace mezi národy a státy, stejně tak reciprocita. Vláda bude posilovat a prohlubovat speciální partnerství s USA, jakožto se svým nejdůležitějším partnerem. Strategická kooperace se spřátelenými zeměmi bude také posilována, přičemž ústřední roli bude zastávat Albánie, se kterou bude Kosovo spolupracovat blíže v politické, kulturní i ekonomické oblasti.¹³⁵

Strategie pro nadcházející období je charakteristická tím, že kosovská vláda chce vytvořit podmínky, ve kterých se upevní kulturní a umělecké hodnoty. K tomuto účelu má sloužit kulturní diplomacie, kterou má Kosovo v úmyslu posilovat. Investování do kultury nebude sloužit pouze k podpoře hodnot a identity, ale také má v blízké budoucnosti představovat příspěvek pro společnost a stát a sloužit jako přínos pro vzdělání a tvorbu obecně. Kosovo bude podporovat mládež, aby se zapojila do rozhodování v zemi. Cílem je dále lepší neformální vzdělávání, zaměstnanost a bezpečnost. Kosovo také dokázalo, že má sportovce světového formátu, a během tohoto mandátu chce vyvinout strategii pro sport na roky 2018-2022.¹³⁶

Ministerstvo zahraničních věcí a další aktéři mají i nadále prohlubovat spolupráci s diasporou v rámci veřejné a kulturní diplomacie. Má být rozvinut detailní plán pro zapojení dalších aktérů na podporu kulturních a akademických výměn. Kosovo také věnuje zvláštní pozornost ekonomické diplomacii.¹³⁷

Během čtyř let má vzniknout nový přístup ke kulturní politice, budou vytvořeny akční plány a efektivní metody implementace legislativy na podporu kultury, včetně programů na posílení kulturních vazeb a mezikulturní výměny umělců, kulturních asociací a kulturních institucí. Pro Kosovo je rovněž klíčové podpořit mladé umělce a iniciativy, které stát reprezentují v zemích EU. Budou organizovány kulturní kampaně a programy, aby se zvýšila úroveň kulturní komunikace a koexistence mezi kulturami všech etnik, náboženství nebo jazykových komunit v zemi, včetně kulturní propagace a kooperace na poli kultury v zahraničí. Co se týče dalšího

¹³⁴ *Republika e Kosovës: Programi i qeverisë së Republikës së Kosovës 2017-2021*. Priština, 09/2017. Dostupné také z: http://www.min-rks.net/repository/docs/programi_i_qeverise_se_republikes_se_kosoves_2017_2021.pdf

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Ibid.

vývoje kultury, Kosovo bude upravovat právní rámce, aby se mohlo stát členem UNESCO. Další legislativní změny se budou týkat diaspory, jejíž role má být posílena, a to především v politickém a sociálním životě v zemi. Nová legislativa Kosovu umožní aktivní participaci na rozvoji země. Proces registrace členů diaspory, který začal v roce 2013, by se měl chýlit do finální fáze. Kosovo ve spolupráci s Albánií chce pokračovat v procesu podpory vzdělání diaspory, především tedy v oblasti jazyka.¹³⁸

Kosovo je taktéž součástí několika veřejně-diplomatických projektů, které zahrnují poměrně nákladnou kampaň „Mladí Evropané“, jež byla zahájena v roce 2009. Dále jde také např. o „Kosovo Calling“, což je společný projekt Kosovo Foundation for Open Society (nevládní organizace sponzorovaná Georgem Sorosem)¹³⁹ a British Council. Tento projekt veřejné diplomacie cílí na to, aby se veřejní činitelé, politici a další osobnosti ze zemí, které ještě neuznaly Kosovo, zapojili do intelektuálních a politických debat. Členství Kosova v různých mezinárodních organizacích by znamenalo novou éru v jeho zahraniční politice, avšak Kosovu se v tomto směru příliš nedaří a jeho posledním selháním bylo nepřijetí do UNESCO. Na druhou stranu, i přesto, že se Kosovu nepodařilo začlenit se do politických a kulturních organizací, daří se mu dělat pokroky ve sportovním světě. Stalo se členem Mezinárodního olympijského výboru, FIFA a UEFA. Sport se stal pro Kosovo cestou, jak mezinárodně budovat svoji image.¹⁴⁰

4.2 Nástroje veřejné a kulturní diplomacie Kosova

Ke zlepšení profilu země je nutno používat ty správné nástroje. V kosovsko-albánském kulturním kontextu ovšem není jednoduché nástroje a přístup rozlišovat. Spousta aspektů veřejné a kulturní diplomacie nemůže být prezentována buď jako čistě kosovská, nebo albánská. Jsou to sice v dnešní době dvě oddělené země, ale jde v zásadě o stejný národ. Země mají stejnou nebo podobnou národní kulturu, komunikují o stejných hodnotách a kulturním dědictví, pojí je stejný jazyk a odkazují na albánsky mluvící diasporu. Z tohoto důvodu se některé následující pasáže dotýkají obou zemí, jako je např. výuka jazyka.

Jedním z nejdiskutovanějších nástrojů Kosova je bezesporu kampaň „Mladí Evropané“, kterou země vyslala do světa krátce po vyhlášení své samostatnosti. Kampaň ji měla představit

¹³⁸ *Republika e Kosovës: Programi i qeverisë së Republikës së Kosovës 2017-2021*. Priština, 09/2017. Dostupné také z: http://www.min-rks.net/repository/docs/programi_i_qeverise_se_republikes_se_kosoves_2017_2021.pdf

¹³⁹ About us. *Kosovo Foundation for Open Society* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://kfos.org/about-us/>

¹⁴⁰ KRASNIQI, Gëzim. *Lufta e Kosovës për Njohje Ndërkombëtare* [online]. 24.11.2016 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://kallxo.com/gjnk/lufta-e-kosoves-per-njohje-nderkombetare/>

světu a zvýšit příliv investic. Daňové poplatníky tato investice stála téměř šest miliónů eur. Kampaň byla doprovázena mediálně a to na BBC, CNN a také na albánských lokálních televizních kanálech.

V rámci kampaně byli představeni mladí lidé prezentující „tvář nové země“. Video byla nahrána na různých místech Kosova a lidé v něm skládají puzzle – různé části svojí země, které mají představit vybudování nového státu ve světě. Zpráva v sobě nese poselství, že tato země má vysoké procento mladých obyvatel, kteří jsou nadšení a s hrdostí budují svoji zemi.¹⁴¹ Otázkou ovšem je, zdali jsou tyto atributy vhodné a zdali dosáhly správného efektu. Podle oficiálních statistik je v Kosovu až 33 % nezaměstnaných a nezaměstnanost mladých lidí ve věku 15-24 let dosahuje až 60 %.¹⁴² Průměrný věk je 29 let.¹⁴³ Kosovo má jednu z nejvyšších měr nezaměstnanosti mladých v Evropě.

Načasování mediální kampaně nebylo ideální, protože se začala vysílat v roce 2009 a v zásadě až do roku 2012 doznívaly důsledky světové ekonomické krize. Zpráva, kterou kampaň vysílá, je příliš homogenní, zatímco svět je různorodý. Publika by se dotkla pouze v případě, kdy by představovala líbivou nebo společnou hodnotu. Kampaň neoslovuje vzdělané, zkušené intelektuály středního věku. Cílem mělo být zlepšení image země, ale toho kampaň nedosáhla.¹⁴⁴ Mládež je ovšem klíčem pro Kosovo ve virtuálním světě. Kosovo se zavázalo užívat možností internetu naplno. Aktivní používání sociálních médií, jako jsou Facebook, Twitter a Youtube, je pro politiky samozřejmostí. Skrze tyto kanály zapojují nové publikum do diskuzí, čímž přispívají k lepšímu vzájemnému porozumění. Vláda nabádá k využití internetu hlavně mládež, aby propagovala hodnoty a krásy země. Na stránkách Ministerstva zahraničních věcí se lze setkat se samostatným odkazem na digitální diplomacii (v rámci veřejné diplomacie). Nicméně bylo publikováno jen několik málo článků od roku 2012 a poslední byl zveřejněn v roce 2015. Hlavním cílem je dosáhnout uznání Kosova alespoň v online světě a také posílit jeho přítomnost v této sféře. V rámci aktivit kosovské digitální diplomacie bylo zahájeno několik projektů, jako např. Digital Kosovo, Kosovo Diaspora, InstaKosovo, AppCamp a Wiki akademie

¹⁴¹ M&M Award Success for Kosovo 'Young Europeans' Campaign. *Saatchi&Saatchi* [online]. 13.9.2010 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: http://saatchi.com/en-us/news/mm_award_success_for_kosovo_young_europeans_campaign

¹⁴² Kosovo: *Economy and unemployment* [online]. [cit. 2018-03-31].

Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_kv.html

¹⁴³ Kosovo: *Median Age* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_kv.html

¹⁴⁴ WÄHLISCH, Martin a Behar XHARRA. Public Diplomacy of Kosovo: Status Quo, Challenges and Options. *Friedrich Ebert* [online]. Priština: Friedrich-Ebert-Foundation, 2010 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kosovo/07845.pdf>

(Albánie se inspirovala od Kosova s Colours of Albania a Wiki akademií). Mnoho z těchto projektů vzniklo za finanční podpory např. Ministerstva zahraničí Velké Británie, velvyslanectví Norska, British Council a Americké agentury pro mezinárodní rozvoj (USAID). Cílem je ukázat Kosovo jako atraktivní místo nejen pro cestovní ruch a investice.

K podpoře image země je možné přispět i zmíněným cestovním ruchem. Kosovo lze charakterizovat horskou turistikou, konkrétně díky Šar planině a Albánským Alpám, které mají adekvátní podmínky pro výstavbu turisticko-sportovních center. V Šar planině se nachází lyžařské centrum Brezovica, které je spravováno srbskou menšinou. Jsou vyzdvihovány i termální lázně, do kterých investuje soukromý sektor. Jsou to například lázně Klokot, Peja, Banjska a lázně Mališevo.

Kosovo disponuje památkami z ilyrských, římských a osmanských dob. Mísí se tu albánská a srbská kuchyně, různé architektonické a náboženské památky a tradice. Kosovo k propagaci těchto svých hodnot využívá různé brožury a také především webové portály, které se zabývají propagací Kosova, např. *Be in Kosovo*,¹⁴⁵ *Kosova Info*,¹⁴⁶ *Kosova Tourism*.¹⁴⁷ Jedním z hlavních cílů Kosova je získat členství v UNESCO, a proto v tomto směru provádí řadu reforem a snaží se o zapojení domácího publika, aby podpořilo zviditelnění potenciálu Kosova a jeho národních a univerzálních hodnot.¹⁴⁸

Jedním z nástrojů, které kosovská vláda využívá, je její vazba s diasporou. Občané žijící v zahraničí mají možnost kdykoli si zažádat o občanství. Nezáleží na tom, jak dlouho nebo jak daleko žijí mimo zemi. Občanství je v tomto směru nástrojem pro participaci na politickém životě v Kosovu. Při hlasování mohou občané ovlivnit dění v zemi.¹⁴⁹ Nástroj, díky kterému udržují vztah s diasporou, je výuka jazyka a kultury. Vláda usiluje o podporu škol, kde se vyučuje albánština, rozvíjí program profesionálních školení pro lektory a učitele, především skrze každoroční semináře v Kosovu (spolupráce Ministerstva školství Kosova a Albánie a dalších subjektů).

Diaspora také představuje důležitý ekonomický zdroj. Ročně přiteče do země až 750

¹⁴⁵ *Be In Kosovo* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.beinkosovo.com/>

¹⁴⁶ *Kosova Info: Facts, Tourism & Business Information* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.kosovo-info.com/>

¹⁴⁷ *Kosova Tourism* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.beinkosovo.com/>

¹⁴⁸ Republika e Kosovës. *National Strategy for Cultural Heritage 2017-2027*. 2016. Dostupné také z: http://mkrsk-ks.org/repository/docs/eng_strategy_for_heritage.pdf

¹⁴⁹ Konferenca shkencore ndërkombëtare: Roli i mërgatës në shtetformim. *Youtube* [online]. 8.10.2012 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KHqIUeTyU4k>

milionů eur, přičemž podle Světové banky až polovina této sumy přichází skrze neoficiální kanály, což znamená, že částky přicházející do země jsou reálně mnohem vyšší. Podle bývalého ministra diaspory, Valona Muratiho tato částka může činit až 1,5 miliardy eur.¹⁵⁰ S jistou nadsázkou tedy lze tvrdit, že diaspora je nástrojem Kosova a to jak v politické, kulturní a ekonomické oblasti. Remittance jsou např. jedny z nejdůležitějších příspěvků do kosovské ekonomiky, představují až 10 % státního příjmu a podílí se 16 % na HDP. Diaspora taktéž hrála roli kulturních vyslanců za války, kdy za Kosovo její příslušníci lobbovali v západních zemích. Diaspora byla významná také později, při vyhlášení jeho samostatnosti.

Studentské výměny představují v dnešní době jeden z nejvyužívanějších a také nejúčinnějších nástrojů. V roce 2012 podepsalo Kosovo smlouvu s USA, kdy bylo domluveno až pět set míst na amerických školách pro kosovské studenty. Americká ambasáda nabízí až pět různých programů na studentské výměny¹⁵¹ a několik dalších grantů na výměnu odborníků, umělců apod.¹⁵²

Kosovo je součástí programů Erasmus+ a CEEPUS. Ministerstvo školství ve shrnutí plánu z roku 2011-2016 uvádí, že i přes účast na bilaterálních a multilaterálních projektech je možnost mobility omezená. Hlavním problémem je omezené množství stipendií a také nedostatečná znalost angličtiny jak mezi studenty, tak mezi vyučujícími. Pro zájemce, kteří by chtěli studovat v Kosovu, představuje naopak bariéru albánština.¹⁵³ Kosovo v minulých letech hostilo pouhých pět studentů z EU z celkové kapacity 398 míst, které nabízí západní Balkán (Erasmus+). CEEPUS dosáhl lepších výsledků. Kosovo skrze tento program přijalo 46 mobilit. Podle kosovské akreditační agentury je v Kosovu pouhých osmnáct programů, které umožňují studium nebo výuku v angličtině. Co se týče výměn, Kosovo figuruje spíše v roli poptávajícího než nabízejícího.

Prištinská univerzita již dlouhou dobu pořádá letní školu. Tento rok by se měl konat osmnáctý ročník, který pokrývá široké oblasti a je pořádán v angličtině. Zahraniční studenti platí poplatek sto euro za ubytování, stravu a místní dopravu. V minulém roce proběhl seminář

¹⁵⁰ DEMI, Agron. The many powers of the diaspora. *Prishtina Insight* [online]. 19.7.2017 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://prishtinainsight.com/many-powers-diaspora/>

¹⁵¹ Exchange Programs: Education Exchange. *U.S. Embassy in Kosovo* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://xk.usembassy.gov/education-culture/exchange-programs/>

¹⁵² Education & Culture: Grants Programs. *U.S. Embassy in Kosovo* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://xk.usembassy.gov/education-culture/grants-programs/>

¹⁵³ Evaluation Report: Kosovo Education Strategic Plan 2011-2016. *Ministria e arsimit e shkencës dhe e teknologjisë* [online]. 12/2015 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://masht.rks-gov.net/uploads/2016/02/raport-vleresimi-psak-2011-2016-eng-web.pdf>

ve dnech 3. – 14. 7. 2017. V tomto roce datum ani program ještě vyhlášeny nebyly.¹⁵⁴ Hlavním cílem a vizí tohoto semináře je internacionalizace vyšších studií v Kosovu. Prištinské univerzitě se za účelem rozvoje akademických a vědeckých kapacit za řadu let podařilo umožnit setkání studentů z mnoha zemí světa. Výsledkem by mělo být formování přátelství, kontaktů a rozvoj profesionální kooperace. Předchozích ročníků se účastnilo pět tisíc studentů a čtyři sta místních a mezinárodních vyučujících.¹⁵⁵ Seminář je podporován Ministerstvem školství, které v tom vidí možnost pro zahraniční studenty, aby poznali život, lidi, kulturu a tradice skrze organizované výlety, návštěvy kulturních památek a poznání historie Kosova.

Každoročně od roku 1974 se pořádá i Seminář albánského jazyka a literatury, kterého se účastní jak domácí, tak mezinárodní přednášející a studenti.¹⁵⁶ Je určen především pro badatele a albanology.¹⁵⁷ V roce 1991 se seminář na nějaký čas v důsledku tvrdé srbské vlády nekonal. V letech 1995 a 1996 kooperovali organizátoři semináře s Jazykovým a literárním institutem Albánské akademie věd a seminář se konal v Tiraně. Od roku 2000 se seminář opět koná v Prištině.

Na letní škole a semináři se v celkovém výsledku podílí malé množství účastníků. Je tedy otázkou, zdali opravdu může Kosovo očekávat skrze tento nástroj dalekosáhlé výsledky v šíření vlivu a názorů. Zahraniční studenti mívají kosovsko-albánský původ. Největší skupinu ovšem představují mladí Srbové, tudíž by role studentských výměn jako nástroje porozumění mohla v tomto případě fungovat.

Rozšířeným a oblíbeným nástrojem jsou festivaly. V Kosovu se jich koná několik a mají regionální nebo mezinárodní charakter. Jedním z nich je např. PriFest – prištinský filmový festival, který byl založen v roce 2008 po vyhlášení samostatnosti. Podle Vjosi Berishi, ředitelky festivalu, má festival představovat způsob propagace kulturní a umělecké tváře Kosova. Mísí PriFestu je otevřít nové zemi dveře do světa, přivítat různé kultury prostřednictvím filmu, protože Kosovo by nemělo být v povědomí lidí pouze kvůli politice.¹⁵⁸ V roce 2015 byl festival kvůli

¹⁵⁴ Ke dni 27. 3. 2018

¹⁵⁵ Prishtina International Summer University: PISU Role, Aim and Vision. *Universiteti i Prishtinës "Hasan Prishtina"* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.uni-pr.edu/page.aspx?id=1,33>

¹⁵⁶ Seminari Ndërkombëtar Për Gjuhën, Letërsinë Dhe Kulturën Shqiptare. *Fakulteti i Filologjisë* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://filologjia.uni-pr.edu/Seminari.aspx>

¹⁵⁷ Účast autorky práce na semináři v roce 2016.

¹⁵⁸ KASAPOLLI, Veton. *Glamour and red carpets, together with international star Vanessa Redgrave, characterised Pristina's first film festival. The goal? To launch the Kosovo brand on the international scene* [online]. 15.10.2009 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.balkanicaucaso.org/eng/Areas/Kosovo/Kosovo-s-cinema-a-new-beginning-47243>

výrazným škrtům Ministerstva kultury přesunut do Tirany, přičemž byl přejmenován na „Festival v exilu“. Tato skutečnost podnítila mezinárodní podporu a díky tomu se v roce 2016 mohl festival vrátit zpět do Prištiny. Letos se bude konat jubilejní desátý ročník ve dnech 17. – 23. 7. 2018. Dalším příkladem je Dokufest,¹⁵⁹ - mezinárodní festival dokumentárních a krátkých filmů, který se koná každoročně v Prizrenu. Jde o nejdelší filmový festival v Kosovu, na který je vybráno okolo dvou set filmů z celého světa. Festival je známý pro svoji živou atmosféru a skvělý entusiasmus, který ve městě vládne. Festival doprovází výstavy, debaty, workshopy a živá hudba. Festival trvá devět dní a probíhá vždy v srpnu.

Prištinský jazzový festival je jeden z nejvýznamnějších po kulturní a umělecké stránce. Účastní se ho důležití a významní umělci z celého světa. Díky festivalu se obzvláště v Prištině rozvinula místní silná jazzová scéna, která řídí a podporuje spolupráci s mezinárodními umělci a jinými festivaly. Tento festival vznikl v roce 2005 a koná se každý rok v listopadu.

V Kosovu se koná mnoho dalších festivalů nejrůznějších žánrů. Kosovo také pořádá nejrůznější koncerty, výstavy a účastní se bienále, pořádá různá sezení, workshopy, konference a diskuze ať už v rámci ambasád, nebo nezávisle na státu.

4.3 Aktéři kosovské veřejné a kulturní diplomacie

Ústřední roli ve veřejné a kulturní diplomacii Kosova hraje především vláda, která sestavuje strategii. Hlavní zodpovědnost přebírá Ministerstvo zahraničních věcí, které má za úkol intenzifikaci a posilování veřejné diplomacie. Dalším velmi důležitým aktérem je Ministerstvo kultury, mládeže a sportu. Jak již bylo zmíněno, mládež a sport jsou pilířem veřejné a kulturní diplomacie Kosova, tudíž je pochopitelná silná pozice tohoto ministerstva. Ministerstvo diaspor je také jedním z ústředních představitelů. Diaspora je neodmyslitelnou součástí kosovské politiky a její role patří k jedné z nejdůležitějších. Reprezentanty veřejné a kulturní diplomacie jsou také různé kulturní instituce, zahraniční mise, vojáci KFOR a několik známých osobností.

Ministerstvo zahraničních věcí

Ministerstvo zahraničních věcí má za úkol v tomto mandátu vypracovat detailní plán pro zapojení různých aktérů za účelem podpory kulturních, akademických a jiných iniciativ. Týká se ho sice agenda pro veřejnou diplomacii, ale z analýzy vyplývá, že role ministerstva je

¹⁵⁹ About DokuFest. *DokuFest: Edition 17* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://dokufest.com/info/about-dokufest/>

v zásadě velmi povrchní a má spíše angažovat jiné aktéry. Projevuje se to především při posouzení aktivity Ministerstva, kdy se na webových stránkách prakticky neobjevují žádné informace o aktivitě v rámci veřejné a kulturní diplomacie jako je tomu u Albánie.

Ministerstvo kultury, mládeže a sportu

Hlavními cíli Ministerstva kultury, mládeže a sportu je zajistit pokračující podporu pro kulturní aktivity a kulturní hodnoty ve všech sférách kultury. Dále je cílem podporovat kulturní kreativitu a její vyjádření skrze všechny kulturní instituce, asociace, komunity a jednotlivce, podporovat propagaci místních umělců a podporovat co nejlepší podmínky pro mezikulturní výměny v Kosovu a zahraničí.

Důležitým cílem je rovněž úsilí zvyšovat a posilovat možnosti prosazení kosovského umění a kultury na mezinárodní úrovni. Dále také zviditelňovat a rozšiřovat kulturní podporu v Kosovu i zahraničí, podporovat výměnu uměleckých děl a kulturní iniciativy, akcelarovat demokratický proces a podílet se na budování mezinárodních mostů mezi Kosovem a zahraničím. V neposlední řadě je mezi cíli vytyčeno účastnit se různých kulturních a multikulturních aktivit a událostí.¹⁶⁰ Těchto cílů má být dosaženo prostřednictvím nejrůznějších nástrojů. Ministerstvo je spolupřadatelem nebo sponzorem některých výše zmíněných festivalů, které bez jeho finanční pomoci nemohou fungovat.

Ministerstvo pro diasporu a strategické investice

Ministerstvo vzniklo na základě vládního rozhodnutí dne 18. 5. 2011.¹⁶¹ Mezi jeho hlavní priority patří např. vytváření strategie a projektů a jejich následná implementace ve vztahu k diaspoře. Podporuje uchování kulturní a jazykové identity členů diaspory. Ve spolupráci s dalšími relevantními institucemi vytváří registr členů, aby se tito členové mohli podílet na volbách v Kosovu. Provádí různé výzkumy, vypracovává studie a programy spjaté s diasporou.

Ve spolupráci s Ministerstvem školství implementuje vzdělávací programy, dále také podporuje kulturní aktivity, poskytuje informace, koordinuje a podporuje investice členů

¹⁶⁰ Sektori i Promovimit: Objektivat e sektorit të promovimit. *Ministria e kulturës, rinisë dhe sportit* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.mkrs-ks.org/?page=1,63>

¹⁶¹ Historiku dhe prioritetet. *Ministria e diasporës dhe investimeve strategjike* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://med.rks-gov.net/Faqe.aspx?id=11&l=0>

diaspory do Kosova. Ministerstvo pro diasporu také spolupracuje s kulturními centry a řídí aktivity jiných aktérů za účelem zlepšení pozice diaspory.

Ministerstvo školství, vědy a technologie

Ve veřejné a kulturní diplomacii se angažuje se i Ministerstvo školství, vědy a technologie, které od roku 2004 rozvíjí a vede model podpory na výuku jazyka. Hlavním cílem¹⁶² ministerstva školství je uchování a rozvoj národní identity, ulehčení procesu integrace do místní společnosti skrze rozvoj národně-kulturní identity a jednodušší integrace do společnosti země původu v případě návratu do země.

Ministerstvo usiluje o podporu škol, kde se vyučuje albánština. Především skrze každoroční semináře v Kosovu, na kterých spolupracuje s Ministerstvem školství Albánie a jinými subjekty rozvíjí program profesních tréninků pro lektory a učitele, koordinuje a pořádá setkání, konference, výměny a kooperace v mezikulturních aktivitách. Rozšiřuje multilaterální spolupráci, protože vzdělání se osvědčilo jako nejstabilnější a nejúspěšnější forma k uchování kulturní a národní identity dětí a mládeže diaspory.

Velvyslanectví

Kosovo má pouze pětadvacet velvyslanectví a sedmadvacet konzulátů. Možnosti Kosova jsou v tomto směru velmi omezené. Všechna velvyslanectví na svých webových stránkách odkazují na portál o cestovním ruchu v Kosovu, o krásách Kosova a o možnostech investování do země.

Možností, jak si v tomto směru polepšit, je zakládání společných konzulátů s Albánií. Obě země jsou finančně i personálně omezené a z tohoto důvodu se rozhodly pro spolupráci. Jejich první společný konzulát byl otevřen v Miláně.¹⁶³ Konzulát slibuje lepší a kvalitnější služby občanům a je považován za důležitý krok v partnerství obou zemí. Ukazuje také vysokou úroveň spolupráce mezi zeměmi a jejich vzájemnou důvěrou. Následovaly i další konzuláty, konkrétně v Bari (Itálie) a v Mnichově. Do budoucna chtějí obě země v tomto trendu pokračovat.

¹⁶² Mësimi plotësues në diasporë. *Ministria e arsimit e shkencës* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://masht.rks-gov.net/mesimi-plotesues-ne-diaspore-1>

¹⁶³ Inaugurohet Përfaqësimi Konsullor i përbashkët në Milano. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 16.9.2014 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/inaugurohet-perfaqesimi-konsullor-i-perbashket-ne-milano?page=44>

Diaspora

Přes 55 % kosovské diaspory emigrovalo mezi lety 1990-1999.¹⁶⁴ Zákon o migraci a diaspoře zdůrazňuje, že příslušníky kosovské diaspory jsou lidé, kteří byli narozeni v Kosovu a žijí jinde než v Kosovu, nebo lidé narozeni v zahraničí, kteří ovšem mají kosovské kořeny.¹⁶⁵ Příslušníci diaspory představují příležitost pro dialog. Jsou přenašeči a nositeli kulturních poselství, hodnot, symbolů, zvyků a stereotypů, které koexistují s kulturou cizí země. Migranti představují důležité aktivum a potenciál pro ekonomickou kooperaci. Diaspora výrazně přispívá do kosovské ekonomiky remitencemi a představuje zdroj potenciálních investorů.

V současnosti sestává kosovská diaspora z asi 700 tisíc lidí, z nichž 381 tisíc se narodilo v Kosovu a 300 tisíc v zahraničí. Ministerstvo diaspory registrovalo přibližně 400 tisíc osob. Registrace kosovské diaspory je dlouhým procesem, který bude pokračovat ještě několik dalších let.¹⁶⁶

Vojáci KFOR

Vojáky lze také považovat za aktéry veřejné a kulturní diplomacie. Prostřednictvím výměn, cvičení v jiných zemích, programů na pomoc atd., se podílí na vytváření soft power.¹⁶⁷ Jejich role se zakládá na vyprávění o zemi, kde sloužili. Na příběhu Kosova se může podílet až několik stovek tisíc vojáků, kteří zde v průběhu let sloužili. NATO vstoupilo do Kosova v červnu 1999, dva dny po přijetí rezoluce Rady bezpečnosti. Nejvyšší počet vojáků pochází z Británie, Německa, USA, Francie, Itálie, Ruska, Nizozemí, Španělska, Kanady, Ukrajiny a Indie.

Vojáci v Kosovu slouží minimálně šest měsíců a pak dochází k jejich výměně, což znamená, že jen během prvního roku mise se v Kosovu vystřídalo okolo sta tisíc vojáků. Počty vojáků se na základě posudků o posilování stability a bezpečnosti v zemi postupem času snižovaly. Současným vojenským velitelem v Kosovu je Ital Salvatore Cuoci. Slouží zde celkem osmadvacet jednotek, které čítající dohromady 4031 vojáků, mezi nimiž je i deset vojáků z České

¹⁶⁴ DEMI, Agron. The many powers of the diaspora. *Prishtina Insight* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://prishtinainsight.com/many-powers-diaspora/>

¹⁶⁵ Ligji nr. 04/L – 095 Për Diasporën Dhe Mërgatën. *Gazeta Zyrtare: E Republikës së Kosovës* [online]. 3.7.2012 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2831>

¹⁶⁶ DEMI, Agron. The many powers of the diaspora. *Prishtina Insight* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://prishtinainsight.com/many-powers-diaspora/>

¹⁶⁷ NYE, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, s. 116.

republiky.¹⁶⁸ Samotnému Kosovu by se nikdy nepodařilo zapojit takové množství aktérů a vykonat takto masivní akci veřejné diplomacie. Akce v Kosovu probíhaly mírumilovně, tudíž Kosovo mohlo ve vojácích zanechat pozitivní dojem.

Veřejnost

Jedním z hlavních aktérů veřejné a kulturní diplomacie má být mládež. Vláda jí věnovala kampaň s názvem „Mladí Evropané“ a také realizuje mnoho dalších projektů, které se ji snaží angažovat. Příkladem je např. soutěž InstaKosovo, kdy mládež na Instagram přidává fotky reprezentující jejich zemi. Pravidelně se pořádají i Wiki kempy, což inspirovalo Albánii.

Spousta dobrovolníků pomáhá při různých festivalech, např. na zmíněném festivalu v Prizrenu. Mladí pedagogové, kteří sbírají zkušenosti, jsou zapojení do výuky albánského jazyka na letní škole v Prištině.

Kulturní instituty

Kosovo provozuje tři kulturní centra. První bylo otevřeno v Istanbulu, druhé ve Švédsku a třetí ve Švýcarsku.¹⁶⁹ Odkazy na nějaké webové stránky nebo jejich činnost ovšem neexistují. Jediným komunikačním kanálem je stránka na Facebooku.

V Kosovu působí i islámské organizace a fondy, které pomáhají s výstavbou nových mešit nebo poskytují vzdělání. To sebou nese řadu kontroverzí. V jinak sekulárním státě se začaly častěji objevovat některé náboženské zvyklosti, jako např. nošení šátků zakrývajících vlasy, a někteří mladí lidé se radikalizovali. Po válce v Kosovu se v zemi angažovala hlavně Saúdská Arábie, kvůli které došlo k rozšíření wahábbismu a Kosovo se stalo evropskou baštou Islámského státu.¹⁷⁰ Toto téma je samozřejmě probírané ve světových médiích, což nijak nezlepšuje obrázek Kosova ve světě. Politici se snažili islámský radikalismus zakázat, ale Evropská unie je upozornila, že tím by porušili svobodu vyznání.¹⁷¹

¹⁶⁸ Kosovo Force: Key Facts and Figures. NATO [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_02/20180213_2018-02-KFOR-Placemat-final.pdf

¹⁶⁹ Qendra Kulturore në Stamboll. *Ministria e diasporës dhe investimeve strategjike* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://gjuhaime.rks-gov.net/Faqe.aspx?id=33&l=0>

¹⁷⁰ GALL, Carlotta. How Kosovo Was Turned Into Fertile Ground for ISIS. *The New York Times* [online]. 21.5.2016 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2016/05/22/world/europe/how-the-saudis-turned-kosovo-into-fertile-ground-for-isis.html>

¹⁷¹ Ibid.

Umělci a sportovci, kteří dosáhnou úspěchu a promlouvají k zahraničnímu publiku, hrají také důležitou roli ve veřejné a kulturní diplomacii. Ovšem pouze za předpokladu, že svoji identitu neskrývají. Nejznámější kosovská Albánka současnosti, která sice žije ve Velké Británii, ale hrdě se hlásí ke svým kořenům, je Rita Ora. Nepochybně jde o jednu z nejvlivnějších zpěvaček současné populární hudby. V červenci 2015 byla jmenována honorární vyslankyní Kosova. Při své řeči pronesla, že vyrostla v Británii, která jí toho dala mnoho, ale že vždy bude mít v srdci speciální místo pro rodné město a Kosovo.¹⁷² Má za cíl udělat vše pro to, aby pomohla kosovské mládeži a aby dokázala, že všichni mohou něco udělat pro změnu k lepšímu.

Další nově vzešlou hvězdou světové scény je Dua Lipa, prištinská rodačka, kterou lze taktéž považovat za velmi významného aktéra kosovské veřejné a kulturní diplomacie. Premiér Isa Mustafa při setkání s Lipou prohlásil, že Kosovo a jeho obyvatelé jsou velmi hrdí na její úspěchy a že kosovská vláda podporuje všechny umělce a talenty figurující v zahraničí.¹⁷³ Obě zpěvačky měly příležitost se setkat při oslavách desetiletého výročí vyhlášení nezávislosti. Rita Ora pozvání přijala a její koncert byl bezplatný, zatímco Dua Lipa si účtovala 200 tisíc eur. Nakonec se koncertu nezúčastnila, ale plánuje koncert ještě v tomto roce.¹⁷⁴

Dalšími reprezentanty kulturní diplomacie jsou např. zpěvačka Era Istrefi, která se nejdříve prosadila v domovském Kosovu a pak i mezinárodně, ale nedosahuje takové popularity jako Ora a Lipa. Lze jmenovat i Xherdana Shaqiriho, švýcarského reprezentanta ve fotbale narozeného v Kosovu, který se k zemi původu hrdě hlásí, dále je také možné zmínit judistku Majlindu Kelmendi, zlatou medailistku z olympijských her v Riu de Janeiru. Mezi známými osobnostmi figuruje i Matka Tereza, stejně tak jako v Albánii, ale i Makedonii.

Další aktérka, která stojí za zmínku, je Arta Dobroshi, která byla vůbec první kosovskou herečkou, která se prošla po červeném koberci v Cannes, Berlíně, Sundance filmovém festivalu a byla nominovaná na Evropskou filmovou cenu, kterou také v roce 2008 vyhrála za nejlepší

¹⁷² Ora named ambassador for Kosovo. *Independent.ie* [online]. 10.7.2015 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.independent.ie/entertainment/music/ora-named-ambassador-for-kosovo-31367367.html>

¹⁷³ Kryeministri Mustafa: Dua Lipa dhe talentët tjerë, burim motivimi dhe krenarie për Kosovën. *Zyra e kryeministrit Ramush Haradinaj* [online]. 8.8.2016 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://kryeministri-ks.net/kryeministri-mustafa-dua-lipa-dhe-talentet-tjere-burim-motivimi-dhe-krenarie-per-kosoven/>

¹⁷⁴ Dua Lipa i Rita Ora pevaju na proslavi nezavisnosti Kosova u Prištini. *Tračara* [online]. 9.2.2018 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://tracara.com/dua-lipa-rita-ora-pevaju-na-proslavi-nezavisnosti-kosova-u-pristini/>

ženský herecký výkon ve filmu *Mlčení Lorny*.¹⁷⁵ Je velvyslankyní dobré vůle OSN a držitelkou mnoha jiných cen. Kritizovala i zákaz vstupu pro uprchlíky, který prosazoval prezident Spojených států amerických, Donald Trump, neboť sama jako bývalá uprchlice soucítí s lidmi v podobné situaci.¹⁷⁶

Vyzdvihovány nejsou pouze hvězdy světového formátu, ale také osobnosti, které se angažují na balkánské scéně. Např. herec Ilir Tafa je známým reprezentantem kulturní diplomacie v balkánských zemích. Představitelem jiného oboru je např. sochař Petrit Halilaj, který jako první v roce 2013 představil kosovské umění na benátském Bienále. Kosovo má v tomto směru nesmírnou devizu, na které může v budoucnu i nadále stavět. Tito aktéři jsou pro Kosovo tím nejlepším obrazem.

¹⁷⁵ Arta Dobroshi. *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/tvurce/42281-arta-dobroshi/oceneni/>

¹⁷⁶ O'NEIL, Lorena. Amid Trump Ban Actress Arta Dobroshi Opens Up About Plight of Refugees: "You Only Leave Because You Feel Death Is Near". *The Hollywood Reporter* [online]. 2.7.2017 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.hollywoodreporter.com/news/arta-dobroshi-refugee-crisis-trump-immigration-ban-kosovo-972390>

5. KOMPARACE A DOPORUČENÍ

5.1 Porovnání veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova

Kapitoly 3.1 až 4.3 byly věnovány analýze tří dimenzí veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova (strategie a cíle, nástroje, aktéři). Na základě získaných poznatků, jež analýza těchto dimenzí přinesla, je nyní možné přistoupit k vyplnění tabulky, která byla představena v úvodu této práce. Tabulku výsledků zobrazuje Tabulka č. 4.

Tabulka č. 4: Tabulka výsledků analýzy strategií, cílů, nástrojů a aktérů veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova.

	Veřejná a kulturní diplomacie Albánie	Veřejná a kulturní diplomacie Kosova
Strategie a cíle	• neexistence strategie, veřejná diplomacie má pouze deklaratorní charakter, představující ovšem hlavní pilíř albánské zahraniční politiky • neexistuje strategie pro kulturní diplomacii, přesto má její sepsání vysokou relevanci, od roku 2010 snaha strategii sestavit • hlavní cíle: strategické partnerství s USA, EU a sousedními zeměmi; spolupráce s Albánci ve světě; kvalitnější právní prostředí; hospodářský rozvoj a propagace země; posilování role veřejné a kulturní diplomacie; zlepšení image; vytváření platforem pro lepší služby v cestovním ruchu, vzdělání, atd.; inaugurace kulturních center; vytváření mostů spolupráce; mezinárodní dialog	• strategie veřejné diplomacie stručně vymezena ve vládních strategiích 2015-2018 a 2017-2021 • spíše upozaděná role kulturní diplomacie, je ovšem zahrnuta ve výše zmíněných programech a její role má být posílena • hlavní cíle: zlepšení image; propagace kultury; lobbování v zemích, které ještě neuznaly Kosovo; podpora cestovního ruchu a investic; zahrnutí všech možných aktérů do implementace veřejné diplomacie; podpoření veřejné diplomacie uvážlivým rozpočtem; vyhýbání se politizaci prostřednictvím nezávislých agentur; zapojení světově proslulých kosovských osobností; začlenění do různých organizací; zakládání kulturních center; šíření hodnot jako je svoboda, mír a kooperace; posilování partnerství s USA; upevnění uměleckých a kulturních hodnot; prohlubování spolupráce s diasporou;

		podpora kulturních a akademických výměn
Nástroje	• rozhlasové a televizní vysílání, tištěná média, internet • překlad a vydávání knih • filmová a hudební produkce • dohody v oblasti vzdělání • kulturní výměny, výstavy • festivaly, veletrhy, koncerty • účast v mezinárodních iniciativách, konferencích • zapojení diaspory do chodu země, propagace, atd. • projekty, soutěže zapojující mládež do zlepšení obrazu země	• výuka jazyka • mediální kampaně • široké užití možností internetu k propagaci země • využití brožur a jejich distribuce • různé internetové platformy na podporu cestovního ruchu • vazba na diasporu, udělování občanství • podpora škol, kde se vyučuje albánština • každoroční semináře a letní školy, studentské výměny • festivaly, koncerty, výstavy, bienále, sezení, workshopy, konference, diskuze
Aktéři	• Ministerstvo pro Evropu a zahraniční věci – aktivní role • Ministerstvo kultury – aktivní role • Ministerstvo diaspory – nově vzniklé, nelze posoudit • Ministerstvo školství, sportu a mládeže – aktivní role • velvyslanectví – potřeba větší aktivity • diaspora – velká relevance • Arbëreshové – relevantní • veřejnost – potřeba většího zapojení • kulturní instituty – potřeba státem podporovaných center • známé osobnosti – velká role	• Ministerstvo zahraničních věcí – spíše pasivní role • Ministerstvo kultury, mládeže a sportu – aktivní role • Ministerstvo pro diasporu a strategické investice – aktivní role • Ministerstvo školství, vědy a technologie – aktivní role • velvyslanectví – omezená role • diaspora – velmi důležitá role • vojáci KFOR – neurčitá role • veřejnost – poměrně aktivní role mládeže • kulturní instituty – státem podporované, ale jejich relevance nebyla zjištěna • známé osobnosti – patrně nejdůležitější role

5.2 SWOT analýza Albánie

Třetí kapitola byla věnovaná veřejné a kulturní diplomacii Albánie. Pro přehlednější zhodnocení jejího přístupu a úsilí je využita SWOT analýza, která vyzdvihne její silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby (výsledky v tabulce č. 5). Analýza usiluje především o stručné vymezení, které je založeno na objektivních posouzeních vyplývajících z předchozí kapitoly.

Tabulka č. 5: SWOT analýza Albánie

Silné stránky	Slabé stránky
• příroda a přístup k moři • jazyk • aktivní zahraniční politika • nositel albánských hodnot • diaspora	• neexistence strategie • slabé financování kultury • nekreativní přístup • negativní image • mezinárodní nezájem
Příležitosti	Hrozby
• společné konzuláty s Kosovem • vstup do EU • levná pracovní síla • investice do turistické infrastruktury • zlepšení právního prostředí	• nerozvážený rozvoj cestovního ruchu • pokračující emigrace • podnícení negativních reakcí u sousedů kvůli podpoře albánských minorit • mezinárodní izolace • nezájem diaspor o spolupráci

Mezi velké výhody Albánie patří určitě přístup k moři. Pobřeží Albánie je omývané Jaderským a Jónským mořem. S mořem se také váže příroda, která je v Albánii do dnešních dnů na mnoha místech zachovalá v civilizací nedotčeném stavu. Jazyk rozhodně představuje silnou stránku země, kterou na sebe může přitáhnout pozornost. Za velký klad může být považovaná současná aktivní zahraniční politika ztělesněná v osobě ministra zahraničních věcí Ditmira Bushatiho, který je v úřadu od roku 2013. Jeho rezort sice nemá komplexní strategii pro veřejnou a kulturní diplomacii, ale rozhodně se jí snaží podporovat různými projekty. Na jeho popud byl také uspořádán první summit diaspor.

Albánie je pravou nositelkou albánských hodnot. Když Arbëreshové nostalgicky vzpomínají na vlast, kterou kdysi opustili, mají na mysli současnou Albánii. V návaznosti lze opět vzpomenout albánskou diasporu, která na vlast nezapomíná a podporuje ji ať již symbolicky, ekonomicky, nebo kulturně, když se hlásí ke své příslušnosti.

Neexistence strategie i přes aktivní přístup zahraniční politiky představuje překážku.

Aktivita a pozornost země je roztržena. Není zcela jasné, na jaké aspekty se země soustředí s největším zájmem. Slabé financování kultury je velkým záporem, poněvadž bez finanční podpory nemůže být šířen ani jazyk, ani zlepšován stav památek. Země se výrazně inspiruje Kosovem. Přejalo od něj koncept Ministerstva pro diasporu, podporu digitálních médií a různých projektů nesoucích se v tomto duchu. Je to sice za jistých podmínek pozitivní krok, ale země musí sama přijít na postupy sebepropagace.

Dosud negativní image ovlivňuje vnímání země. Na internetu se lze setkat s negativními články, které např. popisují, jak byli napadeni a oloupeni turisté, jak se do Evropy kvůli Albánii dostávají drogy apod. Posledním zmíněným bodem je mezinárodní nezájem, který i přes výše zmíněné silné stránky přetrvává. Země se sice snaží o vstup do EU, ale její snahy reálně nikdo nepodporuje.

Jako velká příležitost se jeví zakládání společných konzulátů s Kosovem. Doposud byly otevřeny tři a tato politika se osvědčila. Obě země ušetří jak finanční, tak lidské zdroje. Vstupem do EU by se situace Albánie mohla výrazně zlepšit. Stala by se součástí světově významného celku a to by automaticky zlepšilo její image.

Levná pracovní síla představuje příležitost pro potenciální investory do jakéhokoli sektoru země. Investoři by ušetřili na nákladech a zároveň by tím přispěli na zvýšení životní úrovně Albánců. Investice do turistické infrastruktury má velký potenciál, neboť Albánie nemá např. rozvinutou plážovou turistiku. Zlepšení právního systému by napomohlo jak investování do země, tak např. kultuře, která se potýká s překážkami, jako je nízká motivace pro tvorbu apod.

V případě, že by v budoucnosti docházelo k nerozváznému rozvoji cestovního ruchu, mohla by situace vést k devastaci životního prostředí a narušení charakteru prostředí. Další hrozbu by pro Albánii představoval pokračující exodus lidí. Znamenalo by to nejen demografické problémy, ale také problémy ekonomické a sociální.

Při podpoře albánských menšin v sousedních zemích by mohli Albánci tvrdě narazit. Jejich přílišná angažovanost by mohla vést k podnícení konfliktu, s čímž souvisí i zmíněná izolace. Propagace albánských práv na cizích územích může vyvolat jejich ignoraci. Nezájem by mohla projevit i albánská diaspora. Vzhledem k tomu, že emigrace ze země může znamenat konec vazby občanů na zemi, neměla by se Albánie do budoucna spoléhat pouze na podporu diaspor.

5.3 SWOT analýza Kosova

Kosovu se věnovala čtvrtá kapitola a tato analýza je založena na stejném principu jako předchozí SWOT analýza Albánie. Jde tedy o stručné vyobrazení silných a slabých stránek Kosova a jmenování teoretických příležitostí a hrozeb. Některá fakta, kterým nebyl v předchozích částech dán prostor, budou zmíněna zde. Výsledky jsou shrnuty v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6: SWOT analýza Kosova

Silné stránky	Slabé stránky
• existence strategie • kreativní přístup • silná vůle • celebrity a diaspora • podpora USA	• neaktivní zahraniční politika • spoléhání na cizí zdroje a pomoc • špatná image a neuznání • radikální islám • průměrná příroda
Příležitosti	Hrozby
• zlepšení vztahů se Srbskem • vstup do EU a jiných organizací • uvolnění vízové politiky • společné konzuláty s Albánií • příliv investic a pracovní síla	• stranická a klanová rivalita • slabí političtí lídři • konflikt se srbskou minoritou • ztráta zájmu USA • pokračující emigrace

Kosovo, na rozdíl od Albánie, již několik let vytváří strategie, ve kterých věnuje prostor veřejné a kulturní diplomacii. To lze považovat za první správný krok k efektivní veřejné a kulturní diplomacii. Dále musí být zmíněn i kreativní přístup, kterým se Kosovo snaží zlepšit svůj obraz ve světě. Při tomto přístupu zapojuje mládež a snaží se využívat moderních technologií, protože věří, že je to nejrychlejší způsob k dosažení cílů. Lze tvrdit, že tento přístup je důkazem silné politické vůle země etablovat se na mezinárodní scéně.

Hvězdy jako Rita Ora a Dua Lipa jsou pro Kosovo velkou chloubou a tou nejlepší reprezentací, jakou si mohou přát. Dále jsou to také jejich sportovci, na které jsou představitelé Kosova a rovněž občané náležitě pyšní, neboť přispívají k budování dobrého jména země. Diaspora je také velkým přispěvatelem do ekonomiky. Nelze opomenout roli „největšího přítele“ Kosova, USA. Často se ozývají hlasy, že bez jejich podpory by žádné Kosovo nebylo.¹⁷⁷

Na druhou stranu se musí Kosovu vytknout neaktivní zahraniční politika, která

¹⁷⁷ Murtezaj: Kosovarët e kanë të qartë se Kosova nuk do të ishte e pavarur pa ndihmën e SHBA-së. *Ministria e punëve të jashtme* [online]. 15.10.2016 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.mfa-ks.net/?page=1,217,3812>

kontrastuje s albánskou. Kosovo má strategii, ale oficiální koordinace bohužel neexistuje. Oficiální politika se snaží delegovat kompetenci pro veřejnou a kulturní diplomacii na jiné aktéry. Problémem je také přílišná závislost na cizích zdrojích. Bez zahraniční pomoci by nevzniklo ani samotné Kosovo, natožpak nějaký projekt.

Špatná image Kosova je spjatá s mafií, drogami, organizovaným zločinem a válkou z 90. let. Je velkou otázkou, zdali se Kosovu někdy podaří tohoto vnímání zbavit. Otázka mezinárodního uznání země též představuje běh na dlouhou trať. Evropa je v otázce rozdělená a v blízké budoucnosti nedojde ke změně.

Role Kosova jako islámské bašty v Evropě nijak neprospívá jeho popularitě. USA si možná skrze podporu Kosova, jakožto muslimského státu zlepšují pozici, ale Kosovo nikoli. Země také nemá co nabídnout ohledně cestovního ruchu, příroda je zde průměrná a o velké koncentraci kulturních památek se nedá hovořit.

Příležitost pro lepší budoucnost veřejné a kulturní diplomacie může představovat zlepšení vztahů se Srbkem, protože klid a mír mezi oběma zeměmi by přispěl k harmonii v regionu. Vstup Kosova do EU nebo jiných mezinárodních organizací by znamenal potvrzení kosovské legitimacy. Kosovo na přijetí do významné organizace, jako je UNESCO, OSN nebo EU, stále čeká. Uvolnění vízové politiky by podpořilo např. mobilitu a výměnu umělců. Společné konzuláty již byly zmíněny na příkladu Albánie. Důležitějším krokem jsou ale pro Kosovo, poněvadž má málo zahraničních misí. Příliv investic do země by výrazně pomohl mnoha mladým nezaměstnaným lidem a přispěl by k pozvednutí jejich blahobytu a možná i zájmu o vlastní zemi.

Velkou hrozbou do budoucna je stranická a klanová rivalita, která je sice patrná už dávno, ale je otázkou, co se v zemi bude dít, až současní lídři opustí politickou scénu. Není jasné, kdo převezme jejich místa a jestli noví činitelé budou mít takovou pozici, jako ti současní.

Nebezpečí představuje srbská minorita na severu země, která rozhodně s Prištinou nehodlá spolupracovat. Jak se bude situace vyvíjet, není zřejmé. Teoreticky by se mohlo stát, že USA jednoho dne z nějakého důvodu ztratí o Kosovo zájem a obrátí svou pozornost jinam. Kosovo musí na takové scénáře myslet a nespoléhat se příliš na svého partnera.

Kosovo má nejmladší obyvatelstvo Evropy, které i přes určitý rozvoj hospodářství stále odchází do zahraničí. Musí se proto vyvinout politika, která lidi v zemi udrží. Jinak pro zemi nezbyde žádná perspektiva do budoucna.

5.4 Doporučení

Předchozí kapitoly ukázaly, že se ani Albánie, ani Kosovo se nemohou chlubit ukázkovým příkladem efektivní veřejné a kulturní diplomacie. Přesto, jak bylo mnohokrát zmíněno, k jejich lepšímu postavení ve světě bude veřejné a kulturní diplomacie zapotřebí. V tomto kontextu je na místě zmínit některá doporučení, která by mohla zvýšit profil obou zemí.

V teoretické části práce bylo uvedeno, že zlatým pravidlem veřejné diplomacie je konání. Pokud aktér nevykonává to, co prohlašuje, pak se nedá mluvit o efektivnosti nebo důvěryhodnosti. Obě země jsou důkazem spíše deklaratorních prohlášení a symbolických gest, ale reálná aplikace se mívá účinkem. Země si musí především pevně stanovit cíle, kterých chtějí dosáhnout. Způsoby, kterými jich dosáhnou, by měly nastínit, jaká forma veřejné diplomacie pro ně bude nejadekvátnější.

Pro obě země by pro začátek byl vhodnější užší záběr strategie, např. podniknout patřičné kroky pro vstup do EU. Albánie i Kosovo o členství usilují, ale jejich negativní obraz je jednou z překážek. Spousta lidí v západním světě je vidí jako země exportující drogy, mafii a zločin. Z tohoto důvodu musí zapracovat na změně image, která by teoreticky vedla nejen ke členství, ale také třeba k přílivu investic. K tomu ovšem může dojít pouze v případě, že investoři budou mít k zemím důvěru. Vytvoření společné platformy v regionu a zlepšení vztahů se sousedy by mohlo být prvním krokem. Posílení vzájemného uznání, porozumění a mírového soužití dokáže světu, že tyto země stojí za jeho pozornost. Existence zvláštních a jedinečných kulturních hodnot, jako je náboženské soužití či ojedinělý jazyk, je devizou, které se musí naplno využít.

Po vypracování strategie je také nutná efektivní kooperace ve státní správě. Přerozdělení různých kompetencí neznamená, že není možný institucionální přesah a spolupráce. Pokud má např. kosovské Ministerstvo zahraničních věcí na starost zapojení jiných aktérů do veřejné a kulturní diplomacie, nesignalizuje to, že se veřejné a kulturní diplomacie neúčastní. Země potřebují specializovaný personál a také potřebují rozvinout obecný zájem o tuto sféru diplomacie. Multidisciplinární přístup v těchto zemích, které disponují nízkým lidským a finančním kapitálem, by měl být jednou z priorit. Cílem by rovněž měla být podpora zájmu akademických kruhů, médií a např. občanské společnosti o veřejnou a kulturní diplomacii.

Jednou z možností, jak být efektivnější v implementaci veřejné a kulturní diplomacie, když země nemají dostatek lidských a finančních zdrojů, je snížení počtu zahraničních misí, což ale platí spíše pro Albánii. V takových případech by mohlo dojít ke zkvalitnění a posílení veřejné

a kulturní praxe. Další možností, která se jeví jako přijatelnější, je rozšiřování společných misí Albánie a Kosova. Předchozí analýza ukázala, že země mají společné hodnoty, chovají k sobě důvěru, navzájem se inspirují a hlavně podporují, tudíž by v tomto trendu měly rozhodně pokračovat.

Síla a potenciál veřejné a kulturní diplomacie v Albánii a Kosovu není naplno využita. Albánie se potýkala s nevysvětlitelným nezájmem o tuto oblast. Kosovo na druhou stranu ukázalo vůli, ale za posledních několik let jako by jejich aktivita zamrzla. Obě země by mohly prohlubovat svoji aktivitu v rámci různých mezinárodních festivalů. Mezinárodní festivaly bývají ornou půdou pro regionální interakci, vzájemnou komunikaci a také představují možnost vyzdvihnout kulturní specifika a unikátnost. Náboženské soužití, hodnoty a zdůraznění zajímavých kulturních fenoménů mohou pozitivně ovlivnit budování pověsti. Společná výuka jazyka je pravděpodobně tím nejlepším nástrojem v rámci společné kooperace. Zároveň ale také slouží jako podtržení něčeho jedinečného, co obě země spojuje. Spolupráce mezi oběma zeměmi v těchto sférách se jeví jako klíč k pozvednutí potenciálu jejich veřejné a kulturní diplomacie.

ZÁVĚR

Vlivem demokratizace a šířící se globalizace je pro zahraniční politiku každého státu stále důležitější oslovovat širší zahraniční veřejnost. Veřejná diplomacie, jež cílí na domácí i zahraniční veřejnost ve snaze utvářet pozitivní představy o konkrétním státu, hodnotách, které prezentuje a činnostech, které vykonává, je v dnešní době stále relevantnější. Kulturní diplomacie představuje v pojetí této práce širší součást strategie veřejné diplomacie, v níž hraje kultura ústřední roli při komunikaci s veřejností. Role kultury je důležitá nejen v mezinárodních vztazích, ale i mezi jednotlivými členy společnosti a napomáhá vzájemnému porozumění. Význam veřejné a kulturní diplomacie by neměl být podceňován. Obě podoby diplomacie by měly být adekvátně využívány tak, aby přispěly k úspěšné a efektivní zahraniční politice.

Albánie a Kosovo patří mezi státy, které na sebe poutají pozornost převážně v negativním slova smyslu. Z toho důvodu pro ně veřejná a kulturní diplomacie představují způsob, jak si na mezinárodní scéně vylepšit svůj obraz a pověst. Cílem této práce bylo analyzovat tři dimenze veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova. Těmito dimenzemi byly strategie a cíle, nástroje a aktéři. Dimenze byly následně komparovány na základě výsledkové tabulky, která byla sestavena a představena v kapitole 5.1. Nyní je možné přistoupit k interpretaci výsledků.

První zkoumanou dimenzí byly strategie a cíle. Bylo zjištěno, že Albánie nemá vypracovanou konkrétní strategii veřejné a kulturní diplomacie. Je ovšem zajímavé, že na základě prohlášení ministra pro Evropu a zahraniční věci představuje veřejná diplomacie pilíř albánské zahraniční politiky. Obdobná situace panuje v rámci kulturní diplomacie. Na druhou stranu je třeba podotknout, že se stále objevuje snaha Albánie vytvořit strategii kulturní diplomacie. První pokusy byly zaznamenány v roce 2010. Co se týče Kosova, strategie veřejné diplomacie existuje a je vymezena ve vládních strategiích 2015-2018 a 2017-2021. Strategie kultury je zmíněna, ale má spíše upozaděnou roli, která má být do budoucna posílena. Cíle obou zemí se v zásadě podobají. Pověštinou usilují o strategická partnerství, zlepšení image, spolupráci se svými občany žijícími v zahraničí, vytváření kulturních center, podporu investic a také začlenění do mezinárodních organizací. Výsledek komparace první dimenze je možno shrnout tak, že se cíle zemí sice převážně shodují, ale jejich strategie se liší. Albánie funguje na základě intuice a Kosovo má stanovený plán.

Druhá dimenze se týkala využívaných nástrojů. V tomto směru hraje kreativnější roli Kosovo. Albánie je sice tím pravým nositelem albánských hodnot, ale vystupuje spíše v roli

pasivního příjemce nápadů z Kosova. Albánii sice chybí kreativita, ale na druhou stranu má snahu a využívá různých nástrojů. Je v tomto směru aktivní, zatímco Kosovo své originální nápady dále nijak nerozvíjí a nerozšiřuje. Často jsou k využívání nástrojů ponoukáni jiní než státní aktéři, kteří mají šířit povědomí a dobrý obraz Kosova. Obě země využívají především tradiční nástroje, jako jsou tištěná média, internet, podpora mezinárodních výměn, pořádání festivalů a účast na nich, pořádání veletrhů, koncertů apod. Přístup obou zemí se tedy ve výsledku liší. Albánie je aktivní, ale Kosovo kreativní.

Poslední dimenze sledovala činnost deseti různých aktérů. Prvním typem aktérů byla ministerstva zahraničí. V Albánii hraje Ministerstvo zahraničí v rámci veřejné a kulturní diplomacie aktivní roli. V Kosovu byla jeho činnost hodnocena jako spíše pasivní, protože se snaží delegovat implementaci na jiné aktéry. Ministerstva kultury hrají v obou zemích aktivní roli. Ministerstvo pro diasporu má v Kosovu význačnou roli, zatímco v Albánii toto ministerstvo vzniklo v roce 2017, tudíž nelze jeho aktivitu prozatím hodnotit. Ministerstva školství patří mezi jedny z nejaktivnějších v realizaci veřejné a kulturní diplomacie, protože se velkou mírou podílí na výuce jazyka. Na druhou stranu velvyslanectví jsou slabinou v případě obou zemí a je potřeba jejich většího zapojení. Diaspora je pro obě země velmi důležitá a představuje pro ně příležitost lepšího využití veřejné a kulturní diplomacie. Dále byli jmenováni dva různí aktéři, na straně Albánie Arbëreshové a na straně Kosova vojáci KFOR. Arbëreshové jsou teoreticky relevantní i pro Kosovo, ale většina z nich se odkazuje na svoji původní domovinu, tedy Albánii, pro kterou jsou důležití z kulturního hlediska. Role vojáků KFOR je diskutabilní. Nedá se říct, jestli o Kosovu šíří pozitivní nebo negativní zprávy. Role veřejnosti by potřebovala být posílena v obou zemích. Kulturní instituty se nedají hodnotit, jelikož Albánie má pouze nevládní neoficiální instituty a aktivita kosovských institutů nebyla zjištěna. Znamé osobnosti hrají v obou zemích velkou roli, hlavně v Kosovu, které má ve svých řadách hvězdy světového formátu. Přístup obou zemí v rámci této dimenze lze zhodnotit jako podobný, protože o výrazných odlišnostech se mluvit nedá.

Lze konstatovat, že přístup zemí se odlišuje ve dvou ze tří dimenzí, což může být zapříčiněno politickou situací a vedením v obou zemích. Zjištění důvodů odlišností ovšem nebylo cílem této práce.

SWOT analýza Albánie a Kosova sloužila k přehlednému zhodnocení přístupu a úsilí vzhledem k implementaci veřejné a kulturní diplomacie, přičemž byly vyzdvíženy silné a slabé

stránky, příležitosti a hrozby. Mezi silnými stránkami Albánie byl zmíněn přístup k moři, jazyk, aktivní zahraniční politika, kulturní výhoda Albánie jakožto nositele albánských hodnot a diaspora. Mezi jejími slabými stránkami se objevila neexistence strategie veřejné a kulturní diplomacie, slabé financování kultury, nekreativní přístup, negativní image a mezinárodní nezájem. Naopak do budoucna představují pro zemi příležitost společné konzuláty s Kosovem, vstup do EU a podpora přílivu investic tím, že země může nabídnout levnou pracovní sílu. Příležitost také představuje investování do turistické infrastruktury. Poslední zmíněnou příležitostí, která by mohla napomoci situaci veřejné a kulturní diplomacie, je zlepšení právního prostředí.

Jakékoli snahy ovšem také mohou být podkopány některými hrozbami, jako je nerozvážený rozvoj cestovního ruchu, pokračující emigrace, podnícení negativních reakcí u sousedních států kvůli přílišné podpoře práv albánských minorit a následná regionální izolace Albánie. Hrozbu by také mohlo představovat přílišné spoléhání se na diasporu, která nemusí mít zájem o spolupodílení se na veřejné a kulturní diplomacii.

SWOT analýza Kosova přinesla následující výsledky. Mezi silné stránky patří existence strategie, kreativní přístup, silná vůle, angažovanost celebrit a diaspory a podpora USA. Slabé stránky představuje neaktivní zahraniční politika, spoléhání se na cizí zdroje a pomoc, špatná image a mezinárodní neuznání státu, radikální islám a průměrná příroda. Příležitost pro rozvoj veřejné a kulturní diplomacie představuje zlepšení vztahů se Srbskem, vstup do EU a jiných mezinárodních organizací, uvolnění vízové politiky, společné konzuláty s Albánií a také příliv investic a možnost zvýšení zaměstnanosti v zemi. Hrozbami jsou stranická a klanová rivalita, nástup slabých politických lídrů, konflikt se srbskou minoritou, ztráta zájmu USA a pokračující emigrace.

Země mají potenciál zlepšit svoji dosavadní veřejnou a kulturní diplomacii. Ovšem za podmínek, kdy využijí svých silných stránek a příležitostí. Na závěr páté kapitoly byla zmíněna některá doporučení, která vyplynula z předchozí komparace a analýzy. Nejdůležitějšími body jsou spolupráce mezi oběma státy, protože jsou nositeli stejných hodnot, mluví stejným jazykem a dosavadní spolupráce v rámci některých projektů a otvírání společných konzulátů se projevily jako skvělá příležitost k pozvednutí úrovně veřejné a kulturní diplomacie.

Jak plyne z výše uvedených informací, do budoucna je možné práci rozšířit o příčiny odlišností přístupů zemí, které existují navzdory tomu, že jsou si kulturně a hodnotově podobné.

Autorka této práce chce ovšem zdůraznit, že výzkum nemusí být vztahován na albánský faktor pouze v rámci mezinárodních vztahů. Je přesvědčena, že region zasluhuje větší pozornost, investice, podporu překladu knih, hlubší bádání v jazyce a historii, kde je co se týče výzkumu stále velká rezerva. Albánskému kulturnímu faktoru se věnuje minimum pozornosti, a to jak na české, tak zahraniční scéně. Osobním zájmem autorky je šířit povědomí o kultuře balkánského regionu a tato práce představuje určitý příspěvek k budování jeho lepší pověsti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BBC	British Broadcasting Corporation
CARDS	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation
CEEPUS	Central European Exchange Program for University Studies (Středoevropský výměnný univerzitní program)
CNN	<i>Cable News Network</i>
EU	Evropská unie
FIFA	Fédération Internationale de Football Association (Mezinárodní federace fotbalových asociací)
HDP	Hrubý domácí produkt
KFOR	Kosovo Force
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)
OSN	Organizace spojených národů (Organisation of United Nations)
PHARE	Poland and Hungary Aid for Restructuring of the Economy (Program Phare nebo také Fond Phare)
UEFA	Union of European Football Associations (Unie evropských fotbalových asociací)
UNDP	United Nations Development Programme (Rozvojový program spojených národů)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu)

USA

United States of America

(Spojené státy americké)

USAID

United States Agency for International Development

(Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj)

SEZNAM TABULEK A SCHÉMAT

Tabulka č. 1: Rozdíl mezi tradiční a veřejnou diplomacií	5
Tabulka č. 2: Tři dimenze veřejné diplomacie	9
Tabulka č. 3: Aktéři kulturních vztahů a hlavní náplň jejich činností	18
Tabulka č. 4: Tabulka výsledků analýzy strategií, cílů, nástrojů a aktérů veřejné a kulturní diplomacie Albánie a Kosova	54-55
Tabulka č. 5: SWOT analýza Albánie	56
Tabulka č. 6: SWOT analýza Kosova	58
Schéma č. 1: Vztah veřejné a kulturní diplomacie	13
Schéma č. 2: Složky zahraniční kulturní politiky	16

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

I. Monografie

BOUND, Kirsten a BRIGGS, Rachel. DEMOS. Culture diplomacy: Culture is a central component of international relations. It's time to unlock its full potential. London: Demos, 2007, 113 s. ISBN 1841801771.

CULL, Nicholas J. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Los Angeles: Figueroa Press, 2009, 62 s. ISBN 978-1-932800-60-9.

GANS, Herbert J. *Popular culture and high culture: an analysis and evaluation of taste*. 1999, 248 s. ISBN 9780465026098.

GEERTZ, Clifford. *The interpretation of cultures: selected essays*. New York: Basic Books, 1973, 478 s. ISBN 0-465-09719-7.

HOLDEN, John. *Influence and Attraction: Culture and the race for soft power in the 21st century*. London: Demos, 2013, 44 s. ISBN 978-0-86355-707-1.

LAOS, Nicolas K. *Foundations of Cultural Diplomacy: Politics among Cultures and the Moral Autonomy of Man*. New York: Algora Publishing, 2011, 232 s. ISBN 978-087586-833-2.

LEONARD, Mark. *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre, 2002, 183 s. ISBN 1-903558-131.

MELISSEN, Jan. *The new public diplomacy: soft power in international relations*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, 246 s. ISBN 978-1-4039-4516-7.

MELISSEN, Jan. *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations: Clingendael, 2005, 34 s. ISBN 90-5031-1098-2.

NYE, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004, 191 s. ISBN 978-1586483067.

PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 202 s. ISBN 978-80-7380-125-0.

PIGMAN, Geoffrey Allen. *Contemporary Diplomacy: Representation and Communication in a Globalized World*. Great Britain: Polity Press, 2010, 256 s. ISBN 978-0745642802.

SEIB, Philip. *Toward a New Public Diplomacy*. RUGH, William A. *The Case for Soft Power*. Palgrave Macmillan, 2009, 270 s. ISBN 978-0-230-61744-5.

TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008, 128 s. ISBN 978-80-86506-73-9.

II. Odborné články

MARK, Simon. *A Greater Role for Cultural Diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', 2009, 51 s. ISSN 1569-2981.

PETERKOVÁ, Jana. Mezinárodní vztahy: *Veřejná diplomacie malých států a realita České republiky*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i. (ÚMV), 2008, č. 2. ISSN 0323-1844.

RIORDAN, Shaun. *Dialogue-based Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm?*. Clingendael, 2004, 17 s. ISSN 1569-2981.

TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie a mezinárodní vztahy. Mezinárodní politika*. 2007, roč. 31, č. 8, s. 4-6. ISSN 0543-7962.

III. Internetové zdroje

20th Book Fair "Tirana 2017". *Albania: go your own way* [online]. 2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: http://albania.al/event/78/panairi_i_20_i_librit_tirana_2017/

25 vjet marrëdhënie diplomatike Shqipëri - Seli e Shenjtë. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 2.12.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/25-vjet-marredhenie-diplomatike-shqiperi-seli-e-shenjte?page=17>

About DokuFest. *DokuFest: Edition 17* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://dokufest.com/info/about-dokufest/>

About us. *Kosovo Foundation for Open Society* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://kfos.org/about-us/>

AIGNER, Dietmar. *Albania Mid-Term Evaluation: Culture & Development* [online]. 2011, 53 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.mdgfund.org/sites/default/files/Albania%20-%20Culture%20-%20Final%20Evaluation%20Report.pdf>

Albania: International cultural co-operation: Public actors and cultural diplomacy. *Compendium: Cultural policies and trends in Europe* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.culturalpolicies.net/web/albania.php?aid=342>

Albanian Institute New York: About us [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.albanianinstitute.org/about/>

ALBÁNIE. 1998 CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF ALBANIA. In: . Tirana, ročník 1998, článek 59. Dostupné také z: <https://www.osce.org/albania/41888?download=true>

Arta Dobroshi. *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/tvurce/42281-arta-dobroshi/oceneni/>

ASU is teaching the uncommon languages needed for diplomacy, security, business. *Arizona State University* [online]. 23.6.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://campus.asu.edu/content/asu-teaching-uncommon-languages-needed-diplomacy-security-business-0>

Be In Kosovo [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.beinkosovo.com/>

BRITISH COUNCIL. *Annual Report 2012-13* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.britishcouncil.org/sites/britishcouncil.uk2/files/annual-report-2012-13.pdf>

Bushati takon Diasporën Shqiptare në New York: qeveria shqiptare e angazhuar për jetësimin e një marrëdhënie të re me shqiptarët jashtë atdheut. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 23.9.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/bushati-takon-diasporen-shqiptare-ne-new-york-qeveria-shqiptare-e-angazhuar-per-jetesimin-e-nje-marredhenie-te-re-me-shqiptaret-jashte-atdheut1506437574&page=9>

BUSHATI, Ditmir. Fjala e Ministrit Bushati mbajtur në Fakultetin e Shkencave Sociale me temë: "A ka Shqipëria një politikë të jashtme?". *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 28.10.2015 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/en/press-office/speeches/open-lecture-of-minister-bushati-at-the-faculty-of-social-sciences-does-albania-have-a-foreign-policy>

Carnegie Hall kumbon nën tingujt dhe zërat e muzikës klasike shqiptare. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 18.6.2014 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/carnegie-hall-kumbon-nen-tingujt-dhe-zerat-e-muzikes-klasike-shqiptare?page=47>

Cultural activities: National Festival of Folklore. *Albania: go your own way* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://albania.al/article/17/events/>

CUMMINGS, Milton C. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. In: *Americans for the Arts (formerly Center for Arts and Culture)* [online]. 26.6.2009, s. 1-15 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <https://www.americansforthearts.org/by-program/reports-and-data/legislation-policy/naappd/cultural-diplomacy-and-the-united-states-government-a-survey>

Czech students participate at the Summer School of Albanian language in Tirana. *Embassy of the Czech Republic in Tirana* [online]. 26.09.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/tirana/en/bilateral_relations/cultural_affairs/czech_students_participate_at_the_summer.html

DEMI, Agron. The many powers of the diaspora. *Prishtina Insight* [online]. 19.7.2017 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://prishtinainsight.com/many-powers-diaspora/>

DEMI, Agron. The many powers of the diaspora. *Prishtina Insight* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://prishtinainsight.com/many-powers-diaspora/>

Dua Lipa i Rita Ora pevaju na proslavi nezavisnosti Kosova u Prištini. *Tračara* [online]. 9.2.2018 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://tracara.com/dua-lipa-rita-ora-pevaju-na-proslavi-nezavisnosti-kosova-u-pristini/>

Education & Culture: Grants Programs. *U.S. Embassy in Kosovo* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://xk.usembassy.gov/education-culture/grants-programs/>

Ekonomika v kultuře. *Český statistický úřad* [online]. 1.6.2011 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/ekonomika_v_kulture20110601

Evaluation Report: Kosovo Education Strategic Plan 2011-2016. *Ministria e arsimit e shkencës dhe e teknologjisë* [online]. 12/2015 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://masht.rks-gov.net/uploads/2016/02/raport-vleresimi-psak-2011-2016-eng-web.pdf>

Exchange Programs: Education Exchange. *U.S. Embassy in Kosovo* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://xk.usembassy.gov/education-culture/exchange-programs/>
Festival italského filmu 2015 Praha [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://goout.net/cs/festivaly/festival-italskeho-filmu-2015-praha/aqwfb/>

GALL, Carlotta. How Kosovo Was Turned Into Fertile Ground for ISIS. *The New York Times* [online]. 21.5.2016 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2016/05/22/world/europe/how-the-saudis-turned-kosovo-into-fertile-ground-for-isis.html>

GILBOA, Eytan. Searching for a Theory of Public Diplomacy. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* [online]. 616(1), 55-77 s. [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002716207312142>

General legislation: 5.1.7 Copyright provisions. *Compendium: Cultural policies and trends in Europe* [online]. 18.1.2011 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.culturalpolicies.net/web/albania.php?aid=517&ycc=200&Terms=kadare>

Have a Glimpse on the Celebrations of Heritage and Nature in Albania. *European Heritage Days* [online]. 2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z:

<http://www.europeanheritagedays.com/EHD-Programme/Press-Corner/News/Have-a-Glimpse-on-the-Celebrations-of-Heritage-and-Nature-in-Albania>

Historiku dhe prioritetet. *Ministria e diasporës dhe investimeve strategjike* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://med.rks-gov.net/Faqe.aspx?id=11&l=0>

In pictures: Albanians celebrate independence. *BBC: News Europe* [online]. 28.11.2012 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-20530426>

Inaugurohet Përfaqësimi Konsullor i përbashkët në Milano. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 16.9.2014 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/inaugurohet-perfaqesimi-konsullor-i-perbashket-ne-milano?page=44>

ISMAILAJ, Atila. Butrint theatre festival makes comeback. *Agjencia Telegrafike Shqiptare* [online]. 14.7.2015 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://arkiva.ata.gov.al:8080/butrint-theatre-festival-makes-comeback/>

KASAPOLLI, Veton. *Glamour and red carpets, together with international star Vanessa Redgrave, characterised Pristina's first film festival. The goal? To launch the Kosovo brand on the international scene* [online]. 15.10.2009 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.balcanicaucaso.org/eng/Areas/Kosovo/Kosovo-s-cinema-a-new-beginning-47243>

KENNAN, George. Telegram: George Kennan to George Marshall. *Truman Library* [online]. February 22 1946 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/coldwar/documents/pdf/6-6.pdf. S. 6; 16-19.

KERN, Philippe. A Cultural Strategy for Albania: Implanting the Cultural Bug. In: *KEA: European Affairs* [online]. Council of Europe, 1.3.2018, s. 1-33 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/a-cultural-strategy-for-albania-implanting-the-cultural-bug/1680794665>

Konferenca shkencore ndërkombëtare: Roli i mërgatës në shtetformim. *Youtube* [online]. 8.10.2012 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KHqIUeTyU4k>

Kosova Info: Facts, Tourism & Business Information [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.kosovo-info.com/>

Kosova Tourism [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.beinkosovo.com/>

Kosovo Force: Key Facts and Figures. NATO [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_02/20180213_2018-02-KFOR-Placemat-final.pdf

Kosovo: *Economy and unemployment* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_kv.html

Kosovo: *Median Age* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/print_kv.html

KRASNIQI, Gëzim. *Lufta e Kosovës për Njohje Ndërkombëtare* [online]. 24.11.2016 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://kallxo.com/gjnk/lufta-e-kosoves-per-njohje-nderkombetare/>

Kryeministri Mustafa: Dua Lipa dhe talentët tjerë, burim motivimi dhe krenarie për Kosovën. *Zyra e kryeministrit Ramush Haradinaj* [online]. 8.8.2016 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://kryeministri-ks.net/kryeministri-mustafa-dua-lipa-dhe-talentet-tjere-burim-motivimi-dhe-krenarie-per-kosoven/>

Kryeministri Rama: Diplomacia shqiptare jo vetëm konsumatore por edhe kontributore në rritjen ekonomike të vendit. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 19.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/kryeministri-rama-diplomacia-shqiptare-jo-vetem-konsumatore-por-edhe-kontributore-ne-rritjen-ekonomike-te-vendit1511274473&page=7>

Lançohet Programi “Angazhimi i Diasporës shqiptare në zhvillimin social dhe ekonomik të Shqipërisë”. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 5.3.2018 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/lancohet-programi-angazhimi-i-diaspores-shqiptare-ne-zhvillimin-social-dhe-ekonomik-te-shqiperise&page=2>

Language Education Policy Profile: ALBANIA: Country Report [online]. Tirana: Ministria e arsimit dhe sportit, 2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Albania%20-%20Country%20Report%20%202016.pdf>

Ligji nr. 04/L – 095 Për Diasporën Dhe Mërgatën. *Gazeta Zyrtare: E Republikës së Kosovës* [online]. 3.7.2012 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2831>

M&M Award Success for Kosovo 'Young Europeans' Campaign. *Saatchi&Saatchi* [online]. 13.9.2010 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: http://saatchi.com/en-us/news/mm_award_success_for_kosovo_young_europeans_campaign

MEPJ përmbyll projektin “Wiki Academy Albania – Shqipëria dixhitale” – të rinjtë të angazhuar në promovimin e Shqipërisë. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 20.12.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/mepj-permbyll-projektin-wiki-academy-albania-shqiperia-dixhitale-te-rinjte-te-angazhuar-ne-promovimin-e-shqiperise1513845790&page=5>

Mësimi plotësues në diasporë. *Ministria e arsimit e shkencës* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://masht.rks-gov.net/mesimi-plotesues-ne-diaspore-1>

MINISTER OF STATE ON DIASPORA. *National Strategy on Diaspora and Migration 2018 - 2024: Draft* [online]. [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://www.diaspora.gov.al/wp-content/uploads/2017/12/Strategy-English.pdf>

Ministri Bushati pret në MPJ ekipin e Kombëtares shqiptare të Futbollit. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 27.6.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministri-bushati-pret-ne-mpj-ekipin-e-kombetares-shqiptare-te-futbollit?page=22>

Ministri i Jashtëm Ditmir Bushati shtron darkë iftar për besimtarët myslimanë. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 27.6.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministri-i-jashtem-ditmir-bushati-shtron-darke-iftar-per-besimtaret-myslimane?page=22>

Ministri i Punëve të Jashtme, z. Ditmir Bushati priti Drejtoreshen e Përgjithshme të UNESCO-s Znj. Irina Bokova. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 28.3.2014 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministri-i-puneve-te-jashtme-z-ditmir-bushati-priti-drejtoreshen-e-pergjithshme-te-unesco-s-znj-irina-bokova?page=51>

Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme mbylli edicionin e tretë të nismës “Ngjyrat e Shqipërisë” (Colours of Albania). *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 26.10.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministria-per-evrope-dhe-punet-e-jashtme-mbylli-edicionin-e-trete-te-nismes-ngjyrat-e-shqiperise-colours-of-albania1509102727&page=8>

Ministria për Evropën dhe punët e jashtme [online]. 5.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetejashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/ministrat-bushati-dhe-kumbaro-takojne-komunitetin-shqiptar-ne-janine&page=8>

Most famous Albanians in the World. *Oculus News* [online]. 3.9.2016 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.ocnal.com/2016/09/most-famous-albanians-in-world.html>

Murtezaj: Kosovarët e kanë të qartë se Kosova nuk do të ishte e pavarur pa ndihmën e SHBA-së. *Ministria e punëve të jashtme* [online]. 15.10.2016 [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.mfa-ks.net/?page=1,217,3812>

NOVOTNÝ, Lukáš. *Veřejná diplomacie a politická komunikace v mezinárodních vztazích* [online]. Univerzita Jana Amose Komenského, 2010 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://orbis.ujak.cz/verejna-diplomacie.php>

O'NEIL, Lorena. Amid Trump Ban Actress Arta Dobroshti Opens Up About Plight of Refugees: "You Only Leave Because You Feel Death Is Near". *The Hollywood Reporter* [online]. 2.7.2017 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.hollywoodreporter.com/news/arta-dobroshti-refugee-crisis-trump-immigration-ban-kosovo-972390>

Opening of 'Cultural Year Austria – Albania 2018'. *Europe Integration: Federal Ministry Republic of Austria* [online]. 24.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.bmeia.gv.at/en/the-ministry/press/announcements/2017/11/opening-of-cultural-year-austria-albania-2018/>

Ora named ambassador for Kosovo. *Independent.ie* [online]. 10.7.2015 [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://www.independent.ie/entertainment/music/ora-named-ambassador-for-kosovo-31367367.html>

Our Philosophy: Every Culture is valid - Albanian Culture is rich and deserves to be known [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.albanianculturaldiplomacy.org/philosophy/>

Politikat e jashtme. *Kryeministria* [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://kryeministria.al/en/program/european-albania-in-the-region-and-worldwide/foreign-policy>

Prishtina International Summer University: PISU Role, Aim and Vision. *Universiteti i Prishtinës "Hasan Prishtina"* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.uni-pr.edu/page.aspx?id=1,33>

Pse Shqipëria tani? – Dita e dytë e takimit të Ambasadorëve të R.Sh në botë mbi ridimensionimin e diplomacisë ekonomike shqiptare. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 18.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/pse-shqiperia-tani-dita-e-dyte-e-takimit-te-ambasadoreve-te-r-sh-ne-bote-mbi-ridimensionimin-e-diplomacise-ekonomike-shqiptare1511086135&page=7>

Public institutions in cultural infrastructure: 7.3 Status and partnerships of public cultural institutions. *Compendium: Cultural policies and* [online]. 18.1.2011 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.culturalpolicies.net/web/albania.php?aid=73>

Qendra Kulturore në Stamboll. *Ministria e diasporës dhe investimeve strategjike* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://gjuhaime.rks-gov.net/Faqe.aspx?id=33&l=0>

Qeveria e Republikës së Shqipërisë: Programi qeverisës 2017-2021. *Kryeministria* [online]. [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://kryeministria.al/files/PROGRAMI.pdf>

RAKIPLLARI, Xhaferr. Albanian Institute for Public Diplomacy: About us. *LinkedIn* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.linkedin.com/company/institute-for-public-diplomacy-and-strategic-communication>

Republika e Kosovës. *National Strategy for Cultural Heritage 2017-2027*. 2016. Dostupné také z: http://mkrs-ks.org/repository/docs/eng_strategy_for_heritage.pdf

Republika e Kosovës: *Programi i qeverisë së Republikës së Kosovës 2015-2018*. Priština, 2015. Dostupné také z: <http://levizjafol.org/wp-content/uploads/2015/03/Draft-Programi-i-Qeverise-se-Kosoves-2015-1018-Pjesa-1.pdf>

Republika e Kosovës: *Programi i qeverisë së Republikës së Kosovës 2017-2021*. Priština, 2017. Dostupné také z: http://www.min-rks.net/repository/docs/programi_i_qeverise_se_republikes_se_kosoves_2017_2021.pdf

Republika e Shqipërisë, këshilli i ministrave: *Strategjia kombëtare për zhvillim dhe integrim 2015-2020*. Kryeministria [online]. 2016 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: https://ssl.kryeministria.al/SKZHI_FINAL_QBZ.pdf

Sektori i Promovimit: Objektivat e sektorit të promovimit. *Ministria e kulturës, rinisë dhe sportit* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://www.mkrs-ks.org/?page=1,63>

Seminari Ndërkombëtar Për Gjuhën, Letërsinë Dhe Kulturën Shqiptare. *Fakulteti i Filologjisë* [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <http://filologjia.uni-pr.edu/Seminari.aspx>

Shqipëria rizgjidhet në Këshillin Ekzekutiv të UNESCO-s. *Ministria për Evropën dhe punët e jashtme* [online]. 8.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.punetegashtme.gov.al/al/zyra-e-shtypit/lajme/shqiperia-rizgjidhet-ne-keshillin-ekzekutiv-te-unesco-s1510225787&page=7>

Strategjia ndërsektoriale: Axfenda dixhitale e Shqipërisë 2015-2020. Ministër shteti për inovacionin dhe administratën publike [online]. 2016 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: https://kryeministria.al/files/pages_files/Strategjia_Axfenda_Dixhitale_e_Shqiperise_2015-2020.pdf

WÄHLISCH, Martin a Behar XHARRA. Public Diplomacy of Kosovo: Status Quo, Challenges and Options. *Friedrich Ebert* [online]. Priština: Friedrich-Ebert-Foundation, 2010 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kosovo/07845.pdf>

Western Balkans, from a Theatre of Hatred and Wars into a Chance of Coexistence and Understanding: Challenges and Addresses: Panel Discussion with Bujar Nishani (Former President of Albania). In: *Youtube* [online]. 12.2.2018 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=DX9vzm13ZWw>

What is Cultural Diplomacy: History. *Institute for Cultural Diplomacy* [online]. [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy

White paper: Albania: Development of a Cultural Diplomacy Strategy and Action Plan. *Interarts* [online]. Barcelona, 2010 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.al.undp.org/content/dam/albania/docs/white%20paper%20-%20draft%20-%20july%202010%20final.pdf?download>

WILSON, III, Ernest J. Hard Power, Soft Power, Smart Power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* [online]. 2008, (616), 110-124 [cit. 2018-04-20]. DOI: 10.1177/0002716207312618. Dostupné z: <http://www.ernestjwilson.com/uploads/Hard%20Power,%20Soft%20Power,%20Smart%20Power.pdf>

ZYKA, Luan. Diaspora dhe diplomacia kulturore. *TemA* [online]. 22.11.2017 [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: <http://www.gazetatema.net/2017/11/22/diaspora-dhe-diplomacia-kulturore/>

PŘÍLOHA

Příloha 1: Albánská abeceda a její výslovnost

A a	B b	C c	Ç ç	D d	Dh dh	E e	Ë ë	F f
a	bë	cë	çë	dë	dhë	e	ë	fë
[a]	[b]	[ts]	[tʃ]	[d]	[ð]	[ɛ]	[ə]	[f]
G g	Gj gj	H h	I i	J j	K k	L l	Ll ll	M m
gë	gjë	hë	i	jë	kë	lë	llë	më
[g]	[ʝ]	[h]	[i, j]	[j]	[k]	[l]	[l]	[m]
N n	Nj nj	O o	P p	Q q	R r	Rr rr	S s	Sh sh
në	një	o	pë	që	rë	rrë	së	shë
[n]	[ɲ]	[ɔ]	[p]	[q]	[r]	[r]	[s]	[ʃ]
T t	Th th	U u	V v	X x	Xh xh	Y y	Z z	Zh zh
të	thë	u	vë	xë	xhë	y	zë	zhë
[t]	[θ]	[u]	[v]	[ɬ]	[ɬ]	[y]	[z]	[ʒ]

Zdroj: Albanian Alphabet and Pronunciation. In: *Free Language* [online]. 2013 [cit. 2018-04-18].

Dostupné z: <https://freelanguage.org/learn-albanian/albanian-alphabet-and-pronunciation>

Albánský zápis	q	gj	x	ç	xh	th	dh
Český zápis	tʰ	dʰ	dz	č	dž	th	dh
Výslovnost IPA	c	ɟ	dz	tʃ	dʒ	θ	ð
Poznámka k výslovnosti	České tʰ	České dʰ	Slovenské dz	České č	České dž	Anglické neznělé th	Anglické znělé th

sh	zh	nj	ll	rr	r	ë	y
š	ž	ň	ll	rr	r	a	y
ʃ	ʒ	ɲ	ɫ	r	r	ə	y
České š	České ž	České ň	Ruské tvrdé л	Španělské rr	Španělské r	Šva ä	Německé ü